

Demokratia – länsimainen keksintö vai maailmanlaajui- nen ilmiö?

Noora Kauranen

Tekijä Noora Kauranen	
Koulutusohjelma Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Demokratia – länsimainen keksintö vai maailmanlaajuinen ilmiö?	Sivu- ja lii- tesivumäärä 42
Ohjaaja tai ohjaajat Sampo Mielityinen	
<p>Demokratia on nykypäivänä paljon keskustelua herättänyt ilmiö. Maailmassa oli vuonna 2012 yhteensä 117 vaalein toteutettua demokratiaa, mutta luku on tällä hetkellä laskussa. Demokratian kyseenalaistaminen on ymmärrettävää tänä globaaliuden aikana, jolloin sodat ja konfliktit voivat levitä valtioiden rajojen ulkopuolelle ja vaikuttaa myös koko maailman talouteen. Joidenkin mielestä demokratia ei sovi kaikkiin yhteiskuntiin syntyperänsä ja länsimaisuutensa vuoksi. Toisaalta sitä pidetään tulevaisuuden järjestelmänä, joka voi taata oikeuksia ja vapauksia kaikille yhä globalisoituvassa maailmassa.</p> <p>Länsimaat ja demokratia yhdistetään usein erottamattomasti toisiinsa, sillä demokratian tutkimus ja historiankirjoitus painottuvat monin paikoin länsimaiseen käsitykseen demokratiasta. Nämä padot ovat kuitenkin murtumassa, sillä demokratiaa esiintyy nykypäivänä ympäri maailmaa ja sillä on pitkät koko maailman kattavat perinteet eri kulttuureissa.</p> <p>Tämän opinnäytetyön aihe oli omavalintainen ja perustuu kirjoittajan omaan kiinnostukseen tutkia demokratiaa ilmiönä ei-länsimaisesta näkökulmasta. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena aihetta käsittelevää kirjallisuutta apuna käyttäen sekä tutustumalla ilmiön kannalta merkittäviin poliittisiin suuntauksiin ja teorioihin.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettinen osuus käsittelee eri demokratiateorioita ja -käsityksiä sekä niiden jaottelua. Tutkimusosuus koostuu laadullisesta case-tutkimuksesta, jonka kohteena ovat erilaiset, kehittyvät yhteiskunnat ja niiden demokratia. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella eri alueellisia ja historiallisia vaikutteita maiden demokraattiseen kehitykseen. Teoriapohjan ja tutkimuksen päämääränä oli tehdä johtopäätöksiä demokratiasta ilmiönä.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että demokratia ei ole länsimainen keksintö vaan maailmanlaajuinen ilmiö. Vaikka sen syntypaikka on tietävästi lännessä, on demokratiaa esiintynyt muualla maailmassa jo kauan ennen Antiikin Kreikan klassista demokratiaa. Demokratian tutkimus ja teorat ovat piirteiltään länsimaispainotteisia ja tutkijat usein kritisoivatkin demokratiaa kehittyvissä maissa. Tutkimus kuitenkin osoittaa, että demokratia on prosessi, jota tulisi tarkastella aluekohtaisesti historian vallitsevien olosuhteiden valossa sen toimivuuden ja kehittymisen todenmukaiseksi arvioimiseksi.</p>	
Asiasanat demokratia, demokratisoituminen, kehitysmaat, valta, ideologiat	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Demokratia käsitteenä.....	2
3	Demokratiateorioiden luokittelu	4
3.1	Lopputulosteoriat	4
3.1.1	Kansan tahto -teoriat.....	4
3.1.2	Paras lopputulos -teoriat	4
3.2	Deontologiset teoriat	5
3.3	Teleologiset teoriat.....	5
3.4	Modernit demokratiateoriat.....	5
3.4.1	Suojeleva demokratia.....	6
3.4.2	Pluralistinen demokratia	7
3.4.3	Minimidemokratia	8
3.4.4	Osallistuva demokratia	9
4	Demokratia erilaisissa yhteiskunnissa	11
4.1	Demokratian rakentaminen Afrikassa: Case Botswana	11
4.1.1	Alueellinen historia ja olosuhteet.....	11
4.1.2	Demokratia Botswanassa.....	13
4.1.3	Nyky päivän haasteet.....	15
4.2	Demokratia Latinalaisessa Amerikassa: Case Brasilia	17
4.2.1	Alueellinen historia ja olosuhteet	17
4.2.2	Demokratian historia Brasiliassa	18
4.2.3	Demokratia nykypäivänä	20
4.3	Demokratian tavoittelu Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä: Case Egypti	22
4.3.1	Alueellinen historia ja olosuhteet.....	22
4.3.2	Egyptin historia	24
4.3.3	Nyky päivä	26
4.4	Maailman vanhin demokratia: Case Intia.....	28
4.4.1	Alueellinen historia ja olosuhteet.....	28
4.4.2	Demokratia Intiassa	29
4.4.3	Nyky päivän haasteet.....	33
5	Demokratian perintö	34
6	Pohdinta.....	37
	Lähteet	39

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitä demokratia on ja miten se toimii erilaisissa yhteiskunnissa. Demokratiaa on nykypäivänä ylistetty mutta myös kritisoitu sen sovimattomuudesta kehittyviin yhteiskuntiin, vaikka se on jo pitkään ollut maailmanlaajuinen ilmiö (Rudanko, 2009). Globalisoituvassa maailmassa konflikteilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia eri valtioiden linkittyessä toisiinsa niin talouden kuin politiikankin saralla, ja tämän työn tarkoituksena on ymmärtää niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat erilaisten yhteiskuntien demokratiaan ja siten vakauteen.

Työ on toteutettu laadullisena case-tutkimuksena, jonka kohdemaiksi valikoituivat Botswana, Brasilia, Egypti ja Intia. Kohdemaat edustavat eri maanosia, joilla on oma erityinen historiansa demokraattisina valtiona. Toisekseen kohdemaat ovat esimerkiksi taloudellisesta näkökulmasta myös merkittäviä alueellisia ja globaaleja vaikuttajia. Työ on rajattu käsittelemään demokratiaa ilmiönä maiden eri näkökulmista ja työn tarkoituksena on tarjota kattava yleiskuva demokratian synnystä, kehityksestä ja tulevaisuudesta kohdemaissa.

Työ alkaa teoreettisella osuudella, jossa käsittelem yleisimpiä demokratiateorioita ja -käsitteitä, niiden jaottelua sekä nykypäivän moderneja demokratiakäsitteitä. Sen jälkeen perehdyn maakohtaisesti ensin Botswanan ja sitten Brasilian, Egyptin ja Intian demokratian alueelliseen ja maakohtaiseen historiaan sekä demokratian nykytilanteeseen. Lopuksi pohdin demokratiaa ilmiönä tutkimuksen pohjalta ja lopulta selvittää, mitä demokratia itse asiassa on.

2 Demokratia käsitteenä

Demokratia juontaa juurensa Antiikin Kreikkaan ja Ateenaan. Nykypäivän arkeologinen tutkimus kuitenkin osoittaa, että kipinä demokraattiseen itsehallintoon sai alkunsa Lähi-idässä nykyisen Syyrian, Irakin ja Iranin alueella jo noin 1500–1200 eKr. mistä se vähitellen rantautui myös Eurooppaan. Demokratia ei siis oikeastaan ole universaali, länsimainen arvo tai eurooppalaisten lahja ympäröivälle maailmalle, vaan koko käsite on paljon vanhempi kuin Antiikin Kreikan kirjallisuus antaa ymmärtää. Demokratian aatteen rantautuessa Antiikin Ateenaan se julistettiin kuitenkin länsimaiseksi keksinnöksi, joka oli omiaan kuvaamaan lännen paremmuutta tuntemattomaan ja "barbaariseen" itään verrattuna. Tämä uusi aate oli ensimmäisiä ihmisarvoa korostavia hallitusmuotoja, joka mullisti maailman historian. (Keane 2009, ix-xii.)

Sana *dēmokratia* on kreikkaa ja se koostuu kreikan kielen kansaa (*demos*) ja valtaa (*kratos*) tarkoittavista sanoista. Antiikin Ateenassa vallitsi yksi ensimmäisistä demokraattisista hallinnoista 507–322 eKr. Demokratian merkittävin instituutio oli kansankokous eli eklesia, joiden järjestämiseksi vaadittiin vähintään 6000 osallistujaa. Kansankokouksissa tehtiin päätöksiä muun muassa järjestyksen ylläpidosta, julkisesta taloudesta, verotuksesta ja ulkomaan suhteista. Kansankokouksissa pyrittiin yksimielisyyteen ja enemmistöpäätökset sallittiin vain kiistanalaisissa kysymyksissä. (Setälä 2003, 18.) Antiikin Ateenassa demokratia oli suoraa demokratiaa, minkä ominaispiirre oli kansalaisten merkittävä rooli päätöksenteossa. Virkamiehet valittiin arpomalla kansan keskuudesta ja erityistä asiantuntemusta vaativiin virkoihin heidät valittiin vaalein. Virkakausia oli ainoastaan yksi, joka oli yleensä vuoden mittainen, millä taattiin virkamiesten vaihtuvuus. On kuitenkin huomattava, että päätöksentekoon osallistuvaksi kansaksi eli demokseksi luokiteltiin vain vapaat yli 20-vuotiaat miehet eivätkä esimerkiksi naiset, orjat tai vierastyöläiset saaneet osallistua politiikkaan lainkaan. Toisaalta Ateenan demokraattinen hallinto oli mahdollinen juuri järjestelmän poissulkevuuden vuoksi, sillä etuoikeutettujen kansalaisten määrä pysyi tarpeeksi pienenä ja näin heillä oli hyvät lähtökohdat osallistua politiikkaan täysin. Vähälukuinen politiikkaan osallistuva osa kansaa edesauttoi myös järjestelmän vakautta. Ateenan demokratiaa kutsutaan klassiseksi demokratiakäsitykseksi, sillä se säilyi Antiikin ajoista aina 1700-luvun loppupuolelle asti. (Setälä 2003, 18–19.)

Valistuksen aikakaudella 1600-luvun puolivälistä 1700-luvun lopulle demokratia alkoi saada uusia piirteitä tieteen, filosofian, yhteiskunnan ja politiikan uudistuessa. Valistusajattelijat korostivat järjen ja tiedon merkitystä asettaen tieteen, ihmisoikeudet ja tasa-arvon vanhanaikaisten uskomusten kuten valtion ylivallan ja luokkayhteiskunnan edelle. Liberalismi sai alkunsa valistuksen aikana ja tarjosi lähtökohdat Amerikan vallankumoukselle 1775–

1783 sekä Ranskan vallankumoukselle 1789–1799 luoden jalansijaa demokraattiselle hallinnolle. (Stanford Encyclopedia of Philosophy 2010). Vallankumoukset saivat kuitenkin tietävästi kipinän myös toiselta puolelta maailmaa. 1600-luvulla Pohjois-Amerikan itärannikkoa asuttaneet irokeesi-intiaanit olivat itsenäisistä heimoista koostuva kansakunta, jossa yksi heimo johti päätöksentekoa ottaen huomioon tasavertaisesti muut heimot. Irokeesien kansakunta oli rauhaa ja oikeudenmukaisuutta tukeva järjestelmä, josta eurooppalaiset tutkimusmatkailijat saivat vaikutteita vieden ne mukanaan Eurooppaan. Myös amerikkalaisen federalismi eli liittovaltio sai vaikutteita irokeesi-intiaanien vapaasta, eri heimoista koostuvasta kansakunnasta. (Weatherford 1988, 122–125, 135–145.)

Verrattaessa Antiikin Kreikan klassista demokratiakäsitystä nykypäivän liberaaliin demokratiakäsitykseen ovat erot huomattavat. Nykypäivän demokratiakäsityksen kulmakivenä ovat demokraattiset vaalit ja yhtäläinen äänioikeus kaikille täysi-ikäisille toisin kuin oli Antiikin Ateenassa, jossa demokseen kuului vain murto-osa kaikista kansalaisista. (Setälä 2003, 19–20.) Nykypäivänä demokratiakäsitys esiintyy monenlaisissa asiayhteyksissä ja sitä käytetään usein varomattomastikin erilaisten yhteiskunnassa vallitsevien, hyvänä pidettyjen asioiden yhteydessä. Esimerkiksi yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, kansalaisten väliseen tasa-arvo tai jopa yksilön valinnanvapaus ovat käsitteitä, jotka usein yhdistetään demokratian käsitteeseen. Demokratian merkitys on muuttunut nykypäivänä entistä epäselvemmäksi, eikä sillä voi sanoa enää olevan yhtä yksiselitteistä merkitystä. Syitä tähän ovat suuret yhteiskunnalliset muutokset kuten sodat ja sitä kautta uusien teorioiden ja käsitysten syntyminen, jotka osaltaan peilaavat aikansa yhteiskunnallista tilannetta. Demokratian käsite on pysynyt silti myönteisenä aina nykypäivään saakka ja demokratiaa pidetään edelleen arvokkaana päämääränä ilman sen kummempia perusteluita. (Setälä 2003, 9.)

3 Demokratiateorioiden luokittelu

Seuraavaksi käsittelen niin kutsuttuja normatiivisia demokratiateorioita ja niiden luokittelua, joissa kuvailen kunkin demokratian keskeisimpiä piirteitä ja arvoja sekä esittelen teorioiden argumentaatiota siitä, miksi demokratia on suositeltava järjestelmä. Poliitiikan teoreetikko Charles Beitz (1989) luokittelee demokratioita normatiivisiin demokratiateorioihin, joissa argumentoidaan demokratian puolesta ja vastaan. Niissä annetaan kritiikkiä demokratian toimivuudesta. Beitz jaottelee normatiiviset demokratiateoriat edelleen *lopputulosteorioihin* ja *proseduralistisiin teorioihin*. Teorioiden erona on, oikeutetaanko demokratia niissä demokratian seurauksilla vai demokraattisten menettelytapojen ominaisuuksilla. Lopputulosteorioita voidaan kutsua myös *konsekventialistisiksi* eli *seurauseettisiksi teorioiksi*, sillä niissä painotetaan tekojen seurauksia.

3.1 Lopputulosteoriat

Lopputulosteorioiden mukaan teko on oikeutettavissa, jos sillä on arvokkaita seurauksia. Toisin sanoen tekojen ja menettelytapojen päämääränä ovat toivotunlaiset arvot. Perustamalla teot toivotunlaisiin arvoihin voidaan tuottaa toivottuja lopputuloksia eli kollektiivisia päätöksiä. Demokratialla voidaan siis sanoa olevan lähinnä välinearvoa, sillä teoria korostaa erityisesti lopputulosten merkitystä. (Setälä 2003, 12.)

3.1.1 Kansan tahto -teoriat

Beitz luokittelee lopputulosteoriat vielä kahteen kategoriaan, kansan tahto – teorioihin sekä paras lopputulos – teorioihin (Beitz 1989, xx). Kansan tahto – teorioissa demokratiale on ominaista tuottaa päätöksiä, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin kansalaisten mieltymyksiä eli preferenssejä. Olennaista on myös se, että päätökset vastaavat kansalaisten odotuksia.

3.1.2 Paras lopputulos -teoriat

Paras lopputulos – teorioissa demokratian tehtävänä on mahdollisimman ”oikeiden”, ”parhaiden” ja ”viisaiden” kollektiivisten päätösten tuottaminen. Näin saavutetaan maksimaaliset moraaliset ja tiedolliset arvot yhteisön sisällä eli maksimoidaan yhteisön kannalta parhaiden lopputulosten saavuttaminen. Paras lopputulos – teorioiden päämääränä on siis määrittellä kriteerit parhaille yhteiskunnallisille olosuhteille ja toisaalta perustella, miksi juuri demokratia on paras mahdollinen keino niiden saavuttamiseksi. Tästä voidaan huomata paras lopputulos – teorioiden vertailevuus: on täysin mahdollista, että myös jokin toinen järjestelmä voi tuottaa parempia kollektiivisia päätöksiä kuin demokratia. Paras lopputulos

– teorioiden puolesta argumentoivat muun muassa Karl Popper, Jean-Jacques Rousseau teoriallaan yleistahdosta sekä Jeremy Bentham ja John Stuart Mill teorioillaan edustuksellisesta demokratiasta. (Setälä 2003, 12–13.)

Lisäksi on olemassa sellaisia, seurauseettisiä teorioita, joissa demokratian katsotaan voivan tuottaa arvokkaita eli hyviä sivutuloksia. Tällöin demokratian arvoa ei mitata sen tuottamilla lopputuloksilla vaan sivutuloksilla. Esimerkiksi demokraattisen osallistumisen on todettu vaikuttavan edistävällä tavalla yksilöiden aktiivisuuteen, poliittiseen tietoon ja harkintakykyyn, yksilöiden moraaliseen kehitykseen sekä jopa poliittisen yhteisön kiinteeyteen. Koska seurauseettiset teoriat painottavat demokratian arvioinnissaan lopulta sen seurauksia, kuuluvat ne siten myös lopputulosteorioiden kategoriaan. (Setälä 2003, 13–14.)

3.2 Deontologiset teoriat

Deontologisten teorioiden perustavanlainen ero konsekventialistisiin teorioihin on se, että niissä arvot nähdään tekojen ja menettelytapojen rajoitteina eli niillä on seurauksistaan riippumatonta itseisarvoa. Useimmiten deontologisissa teorioissa otetaan huomioon myös menettelytapojen ja tekojen seuraukset, sillä demokraattisen prosessin tulisi loogisesti ilmetä myös demokraattisina päätöksinä. Deontologisiin teorioihin lukeutuvat esimerkiksi Robert Dahlin teoria poliittisesta tasa-arvosta ja Charlez Beitzin teoria poliittisesta oikeudenmukaisuudesta, joissa arvot tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta määrittelevät suurilta osin itse teoriaa. Myös Jürgen Habermasin ja John Rawlsin deliberatiivinen demokratiateoria luokitellaan deontologiseksi teoriaksi. Sen keskeisimpiä piirteitä ovat julkinen keskustelu ja harkinta ennen kollektiivista päätöksentekoa, joilla on sellaisenaan itseisarvoa ja joiden katsotaan lisäksi johtavan myös demokraattisiin päätöksiin. (Setälä 2009, 14–15)

3.3 Teleologiset teoriat

Setälän (2009, 201) mukaan niin kutsutut teleologiset teoriat ovat taas deontologisten teorioiden vastakohtia. Ne eivät huomioi tekojen ja menettelytapojen seurauksia, vaan niissä "oikea" määritelläänkin "hyvän" maksimoimisena.

3.4 Modernit demokratiateoriat

Nykypäivän moderni demokratia käsitys perustuu liberaaliin näkemykseen siitä, että kaikilla ihmisillä on perustavanlaisia oikeuksia ja vapauksia, joita heiltä ei voida ottaa pois. Toinen merkittävä demokratian tunnusmerkki ovat säännöllisesti järjestettävät, rehelliset vaalit, joissa käytössä on yleinen äänioikeus. Kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa suo-

jataan muun muassa taloudellisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurillisia sekä vähemmistöjen oikeuksia, jotka ovat yhtäläillä olennaisia demokratialle, sillä ne turvaavat vaurauden tasan jakautumisen, tasa-arvoisuuden ja omaisuuden suhteessa poliittisiin ja kansalaisoikeuksiin. (United Nations Human Rights 2015.)

3.4.1 Suojeleva demokratia

Aiheellinen pelko hallituksen voimien mahdollisesta väärinkäytöstä on jo pitkään inspiroinut demokraatteja. Nykypäivänä tämän teorian kannattajia motivoi erityisesti jatkuva kamppailu vapauden ylläpitämiseksi ja haaste siitä, kuinka ottaa jokainen poliittinen ryhmä huomioon. Friedrich Hayekin mukaan aktiivinen hallitus on uhka vapaudelle ja että kansanvalta palvelee parhaiten vapauden aatetta, kun hallituksen julkinen toiminta-alue on ennalta rajattu. Myös Milton Friedman on sitä mieltä, että hallituksen toimiessa minimiväa- timuksilla, se pystyy tarjoamaan kansalaisilleen maksimaaliset vapaudet kaikista alhaisimmilla kustannuksilla. Vallan jakaminen harvoille ja valituille kansalaisten kustannuksella on aina huolettanut demokraatteja, mutta suojelevan demokratian edustajat kuitenkin tähdentävät, että myös päinvastaisella asettelulla on vaaransa: vallan keskittyminen kansalle voi vaarantaa lainmukaisen ja poliittisen tasa-arvon sekä vapauden. Suojelevan demokratian kannattajille rajoitettu valtiovalta tarjoaa parhaimmat mahdollisuudet sosiaali- seen yhtenäisyyteen vähentäen kiistanalaisia teemoja, jotka voivat aiheuttaa poliittisia ristiriitoja. Kun minimivaltio eliminoi tilanteet, joissa ristiriitoja mitä todennäköisimmin syn- tyy helposti, pystyy se paremmin tarjoamaan vakautta hallinnolle turvaamaan kansalaisten edut. Samalla kun julkista valtaa jaetaan kapeimmalle, mahdolliselle toiminta-alueelle, jolla ylläpidetään yhteiskunnallista järjestystä, suojelevan demokratian mallin väitetään turvaavan kaikista laajimmat vapaudet kansalaisille yksityiselämäänsä. (Terchek & Conte 2001, 91.)

Valtionhallinta edistää vapaita markkinoita, jotka tarjoavat pelikentän vapaalle kanss- käymiselle yhteiskunnassa. Vaikka tällainen vapaus on ensisijaisesti itseään säätelevää, Friedman myöntää, että sen tila riippuu myös valtion tilasta. Valtion on oltava kykenevä tuomitsemaan, voimistamaan ja tarpeen vaatiessa muuttamaan yleisiä sääntöjä vapauden takaamiseksi. Vaikka valtion sekaantuminen joihinkin yhteiskunnallisiin toimintoihin olisi tarkoituksenmukaista, vaarantaa se loppupeleissä toisaalta yksilön vapauden. Suojelevan demokratian teorian mukaan valtion toimenpiteitä tulisi siten ehdottomasti tarkastella kriit- tisesti ja valtion puuttuminen suoraan kiista-asioihin tulisi olla viimeisin vaihtoehto kiistojen ratkaisemiseksi. Friedrich Hayek vastustaa vahvasti hyvinvointivaltion käsitettä, sillä hä- nen mielestään monet valtion takaamat edut lopulta vaarantavat liberaalit yksilön edut ja vapauden. Vapauden tavoittelun sijasta nykypäivänä tavoitellaan valtion ja eliitin tarjoamia

etuja - esimerkiksi koulutus, julkinen liikenne, terveyspalvelut ja turvallisuus - joilla pyritään takaamaan poliittista valtaa. Hayekin mukaan demokraattisen valtion tulisi ennen kaikkea pyrkiä turvaamaan vapaus ja yksityisomistus valtion väliintuloilta demokratian säilyttämiseksi. Sitä kuitenkin rapistuttaa kansalaisten tuen tavoittelu holtittomilla lupauksilla, mikä johtaa Hayekin mukaan lopulta hallintojärjestelmän vähäiseen arvostukseen ja demokratian olemuksen muuttumiseen. (Terchek & Conte 2001, 91–92.)

3.4.2 Pluralistinen demokratia

Pluralistisessa demokratiateoriassa ajatellaan, että jokaisella yksilöllä on hänelle ominaisia intressejä, joilla on oikeus tulla kuulluksi poliittisella tasolla. Yhteiskunta koostuu näistä yksilöistä ja hyvä hallinto koostuu taas yksilöiden muodostamista ryhmittymistä, esimerkiksi puolueista, jotka ajavat omia näkemyksiään ja etujaan. Jos tämä mielipiteenvapaus kielletään, menettää kansalainen vapautensa. Pluralistisessa demokratiassa samanmieliset kokoontuvat luonnollisesti yhteen ajamaan yhteistä asiaa ja suojelemaan yhteisiä etujaan eli pyrkivät poliittisesti tulemaan kuulluksi ja vaikuttamaan siten vallitsevaan hallintoon. Poliitikassa on kyse siis eri eturyhmien kilpailusta saada äänensä kuuluviin politiikan pelikentällä. Arhur Bentleyyn mukaan poliittiset ristiriidat johtuvat eriävistä mielipiteistä, jotka taas ovat luonnollinen osa politiikan keskeistä sisältöä. Hänen teoriassaan poliittinen kilpailu johtaa tasapainoon, joka säilyy vakaana kunnes jokin toinen, nykyhallintoon tyytymätön eturyhmä haastaa hallitsevan eturyhmän. Ryhmien välinen kilpailu on jatkuva prosessi, missä toisen hallinnon puutteet ovat toisen mahdollisuus vaalivoittoon. Teoria osoittaa, että pluralistinen politiikka on toisaalta siis kykeneväinen korjaamaan omia puutteitaan. (Terchek & Conte 2001, 123–124.)

Parhaiten tunnettu pluralistisen demokratian kannattaja on Robert Dahl. Hän korostaa poliittisen ryhmittäytymisen luonnollisuutta sekä olennaista tarpeellisuutta avoimessa hallintojärjestelmässä. Hän vastustaa vallan jakautumista harvoille eliittiryhmille, sillä ne keskittyvät usein vain osaan ratkaistavana olevista ongelmista unohtaen ne ongelmat, jotka itse asiassa koskevat suurinta osaa kansaa. Dahlin polyarkiassa eli monien vallassa tärkeät resurssit onkin hajautettu kaikkialle yhteiskuntaan, ja jokaisella potentiaalisella poliittisellä ryhmällä on valtaa vaikuttaa heidän omia intressejään koskeviin asioihin. Dahlin teoriaa on kritisoitu kohtuuttomasta positiivisuudesta liittyen pluralistisen hallinnon kykyyn korjata omia virheitään. Dahlin mukaan teorian perusajatus on toimiva vaikkakin mahdolliset puutteet ja paradoksit tulee samanaikaisesti ottaa huomioon. Myöhemmissä töissään Dahl ottaa esille yhden teorian paradoksin: vaikka ryhmäpolitiikka on välttämätöntä vapaalle ja demokraattiselle yhteiskunnalle, voivat nämä samat ryhmät samalla juurruttaa epätasa-arvoa ja vakiinnuttaa epäoikeudenmukaisuutta yhteiskuntaan. Pluralismia onkin

kritisoitu siitä, että se voimistaa tavanomaisia sopimuksia eikä salli tarpeellisia muutoksia. Kriitiikin kohteena on joiden vähemmistöryhmien ja järjestäytymättömien kansalaisten edustuksen puuttuminen. On totta, että pluralismi on luonteeltaan jokseenkin konservatiivista, mutta se ei Dahlin mukaan kuitenkaan ole niin laaja-alaista, etteikö uusien poliittisten ryhmien muodostuminen olisi mahdollista. Esimerkiksi nykypäivänä naiset ovat edustettuina politiikassa, vaikka ennen he kuuluivat selkeään vähemmistöön, ja myös esimerkiksi ympäristösuojelijat ovat edustettuina modernien järjestöjen kautta. Monet idealistit kuitenkin ylistävät Antiikin Kreikan suoraa demokratiaa, mutta toisaalta on muistettava, että kreikkalaisten järjestelmä oli myös puutteellinen ja epätasa-arvoinen. Siksi Dahl vastustaa vanhaa republikaanista ihannetta ja suosii polyarkiaa, joka sopii suurille valtioille ja nykypäivän monimuotoisille yhteiskunnille. Kuitenkin yksi polyarkian puutteista on, että ryhmittymät voivat saada aikaan myös harmia. Ne voivat erityisesti lisätä poliittista epätasa-arvoisuutta yhteiskuntaan. (Terchek & Conte 2001, 124.)

3.4.3 Minimidemokratia

Joseph Schumpeterin teoria minimidemokratiasta tarjoaa uuden ja vaikutusvaltaisen katsauksen klassiseen demokratiaan. Modernin kehityksen seurauksena nykypäivän kansalaisten ajatusmaailma on maallistunut vuosisatojen saatossa ja "yhteinen hyvä" tulkitaan nykyään eri tavoin kuin ennen. Nykyään käytännöllisyys ja välineellinen ajattelu ovat suuria vaikuttajia kansalaisten päätöksenteossa. Minimidemokratiateorian mukaan hallitus lepää kansalaisten hyväksymällä pohjalla ja äänestäjät ajattelevat ensisijaisesti omaa parastaan: jos hallitus on toiminut hyvin ja äänestäjien etujen mukaisesti tuoden hyvinvointia, se säilytetään. Äänestystilanteessa politiikan parhaimmisto ikään kuin tarjoaa tuotteitaan äänestäjille, jotka sitten valitsevat haluamansa preferenssiensä mukaan. Toisaalta äänestäjiltä jää huomioimatta, mitä he joutuvat jakamaan muiden äänestäjien kanssa tai miten päätös vaikuttaa pitkällä aikavälillä heidän omaan pitkäaikaiseen hyvinvointiinsa. (Terchek & Conte 2001, 141.)

Schumpeterin mukaan sosiaalinen hajautus ja eräänlainen poliittinen epäjärjestys ovat kehittyneissä läänissä: impulssien hallitseminen ja yhteiset sopimukset korvautuvat nykyään lyhytaikaisilla, omaa aineellista etua palvelevilla päätöksillä. Poliitikasta on tullut valtava markkinapaikka: puolueet tarjoavat kilpailukykyisiä tuotteitaan äänestäjille, ja voitto menee sille puolueelle, joka parhaiten onnistuu houkuttelemaan kasaan poliittisista kuluttajista koostuvan voittajakoalition. Tämä vaikuttaa myös päätöksentekijöihin, sillä he pyrkivät luonnollisesti miellyttämään äänestäjiä mutta harmillisesti valtion edun ajamisen kustannuksella. Näin ollen äänestäjät ovat jatkuvan manipuloinnin kohteena. Schumpeterin mukaan "yhteinen hyvä" ei ole itse asiassa mahdollinen demokratiassa – lopulta on aina

kyse jonkin puolueen tai ryhmän eduista ja vaikka puolue tarjoaisikin vaihtoehtoa, joka palvelisi kaikkien etua, on sen takana halu miellyttää laajaa äänestäjäkuntaa ja turvata oma paikka koalitiossa. Siksi niin sanottua liikaa demokratiaa tulisi välttää, sillä se voi luoda uusia ongelmia yhteiskuntaan. Vastaus epäjärjestykseen on Scumpeterin mukaan tehokas valtion hoitaminen – virkavallalle tulisi antaa aikaa panna päätökset toimintaan ja sinä aikana puolueiden tulisi jättää äänestäjät rauhaan. (Terchek & Conte 2001, 141–142.)

Anthony Downs tarjoaa vaihtoehtoisen teorian, joka on hyvin lähellä Scumpeterin minimidemokratian teoriaa. Hän teoriasensa toimii samoilla toimintaperiaatteilla kuin talousmarkkinat, missä poliittisina kuluttajina kansalaiset ymmärtävät, että kaikkia tuotteita on mahdollista saada. On siis parempi keskittyä tärkeimpään ja jättää muut vaihtoehdot suosiolla toissijaisiksi. Kuluttajat suhtautuvat näin varauksella rahankäyttöön eli äänestämiseen keskittyäkseen tuloihinsa eli poliittisiin päätöksiin. Scumpeterin ja Downin kuvaamissa yhteiskunnissa kansalaiset ovat saavuttaneet sen pisteen, missä he odottavat valtion vastaavan yksilökohtaisiin intresseihinsä. Tällaisessa ympäristössä demokratian yhteinen hyvä on jääne menneisyydestä eikä politiikan tarkoitus ole lisätä kansalaisten tietoisuutta vaan panna liikkeelle mieltymyksiä. Kilpailevat poliittiset ehdotukset ovat näin hyödykkeitä, joista vetovoimaisin voittaa poliittisilla markkinoilla. Äänestäjiltä odotetaan käytännöllisyyttä, ei niinkään kansalaisaktiivisuutta. Vaikka teoriaa on suuresti kritisoitu, ovat sen kannattajat sitä mieltä, että se kuvaa parhaiten modernia demokraattista hallintoa ja miten sen kansalaiset ja johtajat oikeasti käyttäytyvät nykypäivän yhteiskunnissa. (Terchek & Conte 2001, 142–143.)

3.4.4 Osallistuva demokratia

Jokainen demokraatti on jollakin tasolla sitä mieltä, että jonkin tasoinen ja laajalle levinnyt osallistuminen politiikkaan on tärkeää hyvän hallinnon takaamiseksi. Osallistuvan demokratian kannattajat pitävät kansalaisten osallistumista tähdellisenä osana demokratiaa. Heidän mukaansa vain osallistumalla hallintoon voi yhteiskunta nauttia demokratian hedelmistä. Osallistuvan demokratian muita nimiä ovat muun muassa radikaali demokratia ja suora demokratia. Niille yhteistä on, että idea vapaasta ja oikeudenmukaisesta äänestämismenetelmästä ei ole tarpeeksi takaamaan ihanteellista demokratiaa vaan halutaan edetä perinteisestä äänestämisestä muille foorumeille – esimerkiksi työpaikalle, virkakoneistoon, kotiin ja kouluun – ja laajentaa kansalaisten tapoja ilmaista mielipidettään demokraattisesti. Pelkkä persoonaton äänestäminen on teorian kannattajien mukaan liian rajoittava tapa ilmaista mielipidettään varsinkin monimuotoisissa ja suurissa yhteiskunnissa, joissa kansalaisen ääni hukkuu ja haavoittuvien vähemmistöjen asiat jäävät vaalikilpai-

lun ja puolueiden valtapelien varjoon. Osallistuvassa demokratiassa keskustelun kautta syntyneillä päätöksillä on suuri merkitys, sillä pelkkä kyllä- ja ei-äänestäminen passivoi kansalaisia. Tällainen yksioikoinen malli vähentää kansalaisten kiinnostusta ja heistä tulee lopulta vain poliittisen pelin yleisöä. (Terchek & Conte 2001, 165.)

Siinä missä Schumpeter ja Downs näkevät niin kutsutun kilpailullisuuden olevan modernin demokratian keskiössä, missä kansalaiset toimivat politiikan tuotteiden kuluttajina, pitää Dewey tätä näkökulmaa ongelmallisena. Kilpailullinen asetelma ei jätä tilaa keskustelulle tai mielekkäille keinoille antaa palautetta hallinnosta kansantajuisesti. Deweyn mukaan jännite elämän eri osa-alueiden välillä on olemassa, sillä yhteiskunnassamme toimii erilaisia koneistoja samanaikaisesti: vaikka kansalaisten vapaus ei ole enää samalla tavoin uhattuna kuten ennen muinoin aristokraattien ja kuninkaiden hallitessa, on huomattava, että nykypäivänä demokratian uhkana on uusi, älykäs ylimystö. Nimittäin nykypäivänä asiantuntijamielipiteet ovat korvanneet julkisen mielipiteen merkittävänä vaikutusvallan lähteenä, jolloin kansalaisilta kaapataan etuoikeus vaikuttaa päätöksenteon avainprosesseissa. Dewey painottaa, että kansalaisten ei tarvitse päättää politiikan yksityiskohdista mutta ehdottomasti sen päälinjoista. Kansalaisilla on siihen valtuutus, sillä heillä on tehtävään vaadittavaa tervettä järkeä. Ja jos siihen vain annetaan tilaisuus, voivat kansalaiset perehtyä kulloinkin tapetilla olevaan asiaan asiantuntijoiden avustuksella ja siten valita vastuuntuntoisesti. Demokratian onnistuminen riippuu myös olosuhteista. Dewey näkee tarpeelliseksi laatia laaja-alaisempia tapoja osallistua. (Terchek & Conte 2001, 165–166.)

4 Demokratia erilaisissa yhteiskunnissa

Työni tutkimusosuus koostuu neljän valitsemani case-maan demokratian kehityksen selvityksestä. Tavoitteenani on perehtyä kunkin maan demokratian syntyhistoriaan ja selvittää, miten demokratia toimii nykypäivänä, eli toisin miksi sitä kannatetaan erilaisissa yhteiskunnissa ja mikä on sen tulevaisuus. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena keräämällä kutakin maata koskevaa kirjallisuutta ja tunnistamalla vallitsevia teorioita demokratiateorioiden tietopohjaa apuna käyttäen. Tutkimuksen kohteeksi valikoitui yksi kohdemaasta neljästä eri maanosasta, millä halusin tuoda esille mahdollisimman kattavan kuvan demokratian tilasta ja kehityksestä eri puolilla maailmaa. Valitsemani maat kuvastavat kunkin maanosan demokratian historiaa oivaltavasti, tuovat esille demokratian eri kehitysvaiheita erilaisissa yhteiskunnissa ja näkemyksiä yhdestä ja samasta ilmiöstä, demokratiasta ja sen tulevaisuudesta.

4.1 Demokratian rakentaminen Afrikassa: Case Botswana

Afrikan maiden siirtomaa-ajan jälkeiset demokraattiset hallinnot olivat vaarassa hävitä 1970-luvulla. Tavanomainen akateeminen näkökulma niiden häviämiseen oli, että kilpailullinen demokratia ei soveltunut Afrikkaan, vaan jokin autoritaarisempi hallintomuoto olisi sopivampi ja voisi ratkaista maanosan ongelmat. Demokratia nähtiin suurena haasteena, johon Afrikka ei halunnut tai pystynyt vastaamaan. (Wiseman 1990, ix.) Nykyään Afrikka edistyy kuitenkin hyvin demokraattisten käytäntöjen perustamisessa koko maanosan alueelle – yhä useampi valtio aloittaa monipuoluevaalit tai jatkaa monipuoluelinjalla, sillä silloin vaalit ovat useimmiten vapaat, reilut ja rauhanomaiset. Näistä voitoista huolimatta haasteita Afrikan valtioiden demokraattisille hallinnoille ovat esimerkiksi heikot poliittiset instituutiot, heikot puolueet, naisten aliedustus politiikassa, kiistanalaiset ja väkivaltaiset vaalit sekä tiedotusvälineiden rajoitettu sananvapaus. (International IDEA 2014a.)

4.1.1 Alueellinen historia ja olosuhteet

Demokratia Afrikassa sai alkunsa afrikkalaisten nationalismista, joka haastoi siirtomaavallan ajan autoritaarisia hallintoja ja aloitti demokratisoitumisprosessin Afrikan valtioissa. Vaikka muutos oli pääosin afrikkalaisen itsensä aloittama, pitivät entiset eurooppalaiset siirtomaahallitsijat demokratiaa omana perintönään afrikkalaisille. Se ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä monet siirtomaa-ajan järjestelmät olivat autoritaarisesti johdettuja ja niissä oli hyvin vähän tai ei lainkaan demokraattisia piirteitä. Lisäksi demokratia vähentyi Afrikassa vallan vaihduttua ja valtioiden itsenäistyessä - toisin sanoen eurooppalaiset antoivat afrikkalaisille demokratian mutta eivät koe olevansa vastuussa heidän kykenemättömyydestään jatkaa sitä. Tätä argumenttia käyttivät myös monet afrikkalaiset johtajat, jotka

halusivat suojella valta-asemaansa itsenäistyvissä valtioissa. He halusivat hylätä demokratian sillä perusteella, että demokraattinen järjestelmä oli tuotu ulkopuolelta, vaikka demokratian idea syntyi alun perin afrikkalaisen nationalismin kautta. Kuitenkin lähes kaikissa Afrikan valtioissa nationalistijohtajat ja heidän seuraajansa tukivat demokratian mallia täysin itsenäistymisen kynnyksellä. (Wiseman 1990, 17–18, 20.)

Kun eurooppalaisten valta heikentyi kansainvälisellä tasolla Toisen maailmansodan jälkeen, kasvava kysyntä afrikkalaiselle nationalistiselle demokratialle ja poliittisen vallan alkuperäistämiseksi lisääntyi. 1960-luvulla suurin osa Afrikan maista itsenäistyi rauhanomaisesti ja joissakin siirtomaissa siirtomaavalta loppui vapaussodilla, minkä vuoksi demokratsoituminen ei päässyt koskaan kunnolla alkamaan. Koska monissa maissa oli ennen itsenäistymistä jo olemassa instituutioita, joissa oli paljon demokraattisia piirteitä, oli niiden vakiinnuttaminen eräänlainen edellytys vallanvaihdokselle ja itsenäistymiselle. Ne olivat myös tärkeä osa demokratian kehitystä. Myös puolueet ilmaantuivat Afrikan politiikkaan itsenäistymisen jälkeen, useimmiten luonnollisesti ja vapaasti. Niiden kehitys oli kuitenkin vaihtelevaa: joissakin valtioissa puoluejärjestelmät olivat hyvin sirpaloituneita, mikä johti suurimmillaan jopa 130 puolueen ilmaantumiseen. Toisessa ääripäässä olivat taas ne valtiot, joissa oli vain yksi puolue ja joihin ei ollut muodostunut oppositiota itsenäisyyttä edeltävällä ajanjaksolla. Opposition puute jätti valtapuolueen kannan usein hajanaiseksi, minkä vuoksi puolueen sisäisiä erimielisyyksiä ilmaantui väistämättä. Mielenpitoet jakoivat voittajapuolueen kahtia, jolloin toinen osapuoli pyrki vaimentamaan syntyneen opposition. Lopulta opposition olemassa olo kiellettiin julistamalla poliittinen järjestelmä yksipuoluejärjestelmäksi. Tämänkaltainen kehitys oli yleistä Afrikassa, sillä vaikka demokratian mallia tuettiin yksimielisesti, monet johtajat torjuivat ajatuksen laillisesta ja legitiimistä oppositiosta. Yksipuoluejärjestelmää ei kuitenkaan vaadittu politiikassa saatikka toivottu armeijajohdosta valtiota, vaan demokratian ideologia oli pohja, jolle hallintoa pyrittiin rakentamaan itsenäistymien kynnyksellä. Kehitys johti kuitenkin lopulta siihen, että 1970-luvulla lähes kaikissa Afrikan itsenäistyneissä maissa oli otettu käyttöön yksipuoluejärjestelmä. (Wiseman 1990, 17, 19–22.)

1970-luvulta lähtien Afrikassa on ollut erityyppisiä valtioita demokratian näkökulmasta katsoen. Niiden hallinto on ollut joko jatkuvaa demokratiaa, se on kärsinyt väliaikaisesti armeijan väliintulosta tai epävakaudesta tai se on siirtynyt yksipuoluejärjestelmästä takaisin demokratiaan. Lisäksi on valtioita, joiden demokratian kehitys romahti jo itsenäisyyden alussa. (Wiseman 1990, 29–30.) 1990-luvulla suurin osa Afrikan valtioista otti käyttöön erilaisia poliittisia uudistuksia kohti demokraattisempaa hallintoa. Muutokset olivat joissain maissa nopeita vallanvaihdoksia seurauksena politiikan vapauttamisesta ja vapaan kilpailun sallimisesta. Joissain maissa ne olivat taas hitaita siirtymiä, joissa politiikkaa vapautet-

tiin vain osittain ja joissa opposition ponnistelut kohti vapaita vaaleja palkittiin ansaitulla voitolla vasta vuosien kuluttua. Vaikka Afrikassa ei voida soveltaa vain yhtä demokratian mallia, ovat valtiot lujittaneet demokratiaa menestyksekkäästi. Monietnisessä Afrikassa valtasuhteiden tasajakoisuus on tärkeää poliittisen kilpailun tasapuolisuuden takaamiseksi: kun politiikassa vallitsee tasapaino, tapahtuu myös kilpailu demokratian ääriviivojen sisäpuolella ilman kyseenalaisia vallankäyttäjiä ja lopputuloksena on hyvinvoiva järjestelmä. (Kew 2005, 154, 156.)

4.1.2 Demokratia Botswanassa

Botswanan historiaa leimaa muuhun Afrikkaan nähden poikkeuksellisen voimakas poliittinen vakaus ja taloudellinen menestys. Aina 1800-luvun loppupuolelle asti silloista Botswanan aluetta hallitsi batswana-kansa, kunnes alue siirtyi brittien siirtomaavallan suojelukseen vuonna 1885. Yhteys britteihin syntyi, kun heimopäälliköt anoivat suojelua idän ryösteleviä booreja vastaan. Tuolloin britit pitivät silloista Botswanan aluetta vielä merkityksettömänä, sillä alue oli lähinnä harvaan asuttua erämaata ja aavikkoa. Kun vuonna 1884 saksalaiset ottivat boori-alueen suojelukseensa, muuttui Botswana strategisesti merkitykselliseksi alueeksi myös briteille - näin heidän suojeluksensa hyväksyttiin vastentahtoisesti batswana-kansan keskuudessa vuonna 1885. Uusi hallintoalue sai nimekseen Betšuanamaan protektoraatti. Iso-Britannia ei juuri panostanut alueen hallintoon siirtomaavallan aikana, mikä mahdollisti batswana-kansan jo olemassa olevan heimorakenteen säilymisen. Brittien löyhän valvonnan alaisuudessa keskeiset, vaikutusvaltaiset heimopäälliköt säilyttivät siten valtansa kansan keskuudessa aina modernien puolueiden ilmaantumiseen saakka. (Wiseman 1990, 35, 38–39.)

Yksi Botswanan merkittävimmistä heimopäälliköistä oli Seretse Khama. Hän oli Sekgoma II:n, alueen suurimman tswana-heimon heimopäällikön poika. Kaikki silloisen Betšuanamaan heimopäälliköt kuuluivat tswana-heimoon, minkä johdosta myös Seretsellä oli sukujuuriensa kautta lähtökohdat tulla jonakin päivänä heimonsa johtajaksi. Isänsä kuoltua Seretsestä tuli manttelinperijä ja tuleva heimopäällikkö sitten, kun hän olisi tarpeeksi vanha tehtävään. Nuoruudessaan Seretse opiskeli Etelä-Afrikan mustille tarkoitettussa yliopistossa ja sen jälkeen hän opiskeli ja luki lakia Englannissa, missä hän tapasi myös vaimonsa, Ruth Williamsin. Kaikilla näillä tapahtumilla oli suuri merkitys Botswanan poliittiseen kehitykseen. Avioliitto valkoisen kanssa oli muuta Afrikkaa leimaavan rotuerottelun aikana ennenkuulumatonta, minkä vuoksi Seretse sai osakseen vastustusta niin kotimaassaan kuin vaikutusvaltaisessa Etelä-Afrikassa. Etelänaapurissa rotuerottelua kannattava puolue ei hyväksynyt liittoa ja painosti brittihallintoa Seretseä vastaan. Painostus johti lopulta Seretsen karkoitukseen kotimaastaan ja heimopäällikön arvonimen poistamiseen.

Myöhemmin Seretse palasi Betšuanamaahan yksityishenkilönä, mistä alkoivat maan demokratian kannalta merkityksellisimmät tapahtumat sen historiassa. Vaikka Seretse Khama oli riisuttu kaikista tittleistään, oli hänellä silti syvä tunneyhteys kansaansa - kansa tunnusti hänet edelleen heimonsa oikeutetuksi päälliköksi, ja hän pystyi toimimaan kansaansa eduksi ilman virallisuuksien ja muodollisten velvoitteiden taakkaa. Siinä missä britit olivat aiemmin taipuneet painostuksen alla ja riistäneet heimopäällikön kansaltaan, olivat he samalla luoneet ne olosuhteet, joiden ansiosta Seretse Khamasta voisi tulla koko maan arvostettu johtaja. (Wiseman 1990, 39–40.)

Viimein 1960-luvulla itsenäistymistrendi levisi yleisesti ympäri Afrikkaa ja modernit puolueet ilmaantuivat heimohallinnon rinnalle. Betšuanamaan itsenäistymistä tukemaan haluttiin perustaa kansallinen puolue, Botswana Democratic Party (BDP), jota Seretse Khama oli mukana perustamassa kollegansa Quett Masiren kanssa. Vuonna 1966 maa viimein itsenäistyi ja uusi hallitus koostui BDP:n enemmistöstä. Seretse Khama nimitettiin Botswanan ensimmäiseksi presidentiksi. Seuraavan vuosikymmenen aikana poliittisen järjestelmän muutokset olivat vähäisiä, mikä kuvastaa ennemminkin maan poliittisten johtajien sitoutuneisuutta säilyttää juuri ennen itsenäistymistä käyttöön otettu demokraattinen järjestelmä Botswanassa kuin että vallitsevia olosuhteita olisi vain ylläpidetty konservatiivisesti. Sekä Seretse Khama että Quett Masire vastustivat yksiselitteisesti esimerkiksi yksi-puoluejärjestelmää, sillä se ei heidän mielestään vastannut oikeaa demokratiaa. Pääasiassa juuri Seretseä voidaan kuvailla Botswanan demokratian luoja ja ylläpitäjäksi, sillä hän toimi presidentin virassa aina 1980-luvulle asti. Ponnisteluistaan itsenäisen maan ja demokratian hyväksi hän sai myös kunnianimen Botswanan "founding father". Seretse Khamasta tuli näin maansa modernin poliittisen järjestelmän symboli sekä yksi suurimmista valtionmiehistä koko itsenäisyyden jälkeisessä Afrikassa. (Wiseman 1990, 40–43.)

Seretse Khaman ajoilta on Botswanaan juurtunut syvä demokratia ja suvaitsevaisuus. Sosiaalinen pluralismi eli moniarvoisten periaatteiden kunnioittaminen ja yhteistyö ilman konflikteja eivät ole olleet kompastuskivi Botswanassa toisin kuin muualla Afrikassa. Moninaisuus oli aina läsnä monimuotoisessa heimokulttuurissa ja eritoten juuri heimokulttuurin säilyminen siirtomaavallan aikana oli yksi tärkeimmistä perustuskivistä Botswanan modernille puoluejärjestelmälle. Jotta maan historian aikana vallinnutta heimokulttuuria ja sen vaikutuksia voisi paremmin ymmärtää, on tärkeää erotella toisistaan käsitteet etnisuus ja heimo. Heimolla tarkoitetaan poliittista järjestäytymistä (esim. päällikkö, alue) kun taas etnisyydellä viitataan kulttuurilliseen ryhmittäytymiseen. Henkilö voi siis halutessaan siirtyä heimosta toiseen eli muuttaa poliittista suuntautumistaan kuitenkin säilyttäen etnisyytensä samana. Näin ollen heimot ovat monietnisiä ja eri etniset ryhmät koostuvat taas monista eri heimoista, joilla on omat poliittiset näkemyksensä. Poliitikot Botswanassa olivat hyvin

osaavia, sillä moninaisuus otettiin huomioon erilaisten ihmisten ja kulttuurien yhdistämisessä. Samalla maan potentiaaliset ongelmat, kuten esimerkiksi kulttuurillisten konfliktien syntyminen, on viisaasti neutralisoitu alkuunsa ja maa on nauttinut poliittisesta vakaudesta itsenäistymisestään lähtien. Wiseman 1990, 36–37.)

4.1.3 Nykypäivän haasteet

Botswana Democratic Party (BDP) on dominoinut maan politiikkaa itsenäistymisestä alkaen, mutta viime vuosina useiden pienten oppositiopuolueiden kannatus on ollut kasvussa erityisesti kaupungeissa (Globalis 2015). Vuosina 1989–1994 BDP:n kannatus laski roimasti, mihin vaikuttivat monet tekijät korruptioskandaaleista työläisten levottomuuksiin ja toiveisiin, että politiikkaa vapautettaisiin Botswanassa. Erimielisyydet jakoivat poliitikkoja eri ryhmittymiin pitkään hallinneen BDP:n sisällä ja sen välit rakoilivat. Vuonna 1998 Botswanan toisen presidentin siirtyminen eläkkeelle käynnisti niin kutsutun automaattisen vallanperiytyksen, jossa presidentin valitsema seuraaja nousi seuraavaksi valtaan. Jokainen presidentti valitsee oman seuraajansa Botswanassa ja näin tietty puolue, esimerkiksi BDP, voi jatkaa vallassa voittamalla vaalit kerta toisensa jälkeen. Vuonna 1998 entisestä Quett Masiren varapresidentistä, Festus Mogaesta tuli maan kolmas presidentti. Mogae nimesi omaksi varapresidentikseen Ian Khaman, Botswanan demokratian isän pojan, ja vuonna 2008 Khama siirtyi presidentiksi Mogaen virkakauden päättyessä. BDP säilytti näin valta-asemansa Botswanan politiikassa. Näkemykset BDP:n sisällä olivat kuitenkin edelleen jakautuneita ja puoluelinjan yhtenäistämisen sijaan presidentti Ian Khama puolsi yhtä kantaa ja kampanjoi toista vastaan, mikä johti lopulta joidenkin puoluejäsenten eroamiseen. Näin syntyi uusi kilpaileva puolue, Botswana Movement for Democracy (BMD), joka aloitti toimintansa vuonna 2010. Myös BDP muuttui radikaalisti jakautumisen seurauksena ja nykyään Khama käyttää presidentin harkinnanvaraista valtaa jatkuvasti hiljentääkseen toisinajattelua muun muassa pakottamalla ja vakoilemalla opposition jäseniä. Panokset ovat kovat BDP:lle, sillä nykyisen varapresidentin eläköityessä Ian Khamalla ei ole nimetä uutta presidenttiä omasta puolueestaan. Myöhemmin vuoden 2014 vaaleissa BDP voitti juuri tarpeeksi paikkoja parlamenttiin ja pitäytyi vallassa mutta on kuitenkin edelleen altis jakautumiselle ja poliitikkojen puolenvaihdolle. Jos parlamentin toimintakyky jumiutuu näissä olosuhteissa, voivat kansanedustajat joutua äänestämään presidentin keskuudestaan, jolloin voittajalla ei ole tukenaan puolue-enemmistöä. Asetelma antaisi enemmän valtaa lainsäädännölle ja se voi myös lisätä poliittista vastuullisuutta, mutta toisaalta se voi luoda olosuhteet, jotka kiihottavat lisäämään presidentin valtaa edelleen. Tarvittavien poliittisten uudistusten todennäköisyys Botswanan poliittisella areenalla olisi silloin uhattuna – myös siinä tapauksessa, että oppositio pääsee valtaan. (Poteete, 2014.)

Yksi syy BDP:n aikaisempaan poliittiseen menestykseen on ollut sen varallisuus kampanjoita tehokkaasti sekä vahvan haastajan ja opposition puute politiikassa. Haastajan puuttumisen vuoksi puolueen ei tarvinnut vahvistaa asemiaan esimerkiksi ei-demokraattisin keinoin itsenäisyyden aikana. Poteeten mukaan se on kuitenkin johtanut viime vuosina puolueen sisäisiin ristiriitoihin ja presidentin kyseenalaiseen vallankäyttöön (2014). Toisaalta vankka hallitus on pystynyt vastaamaan moniin paikallisiin ongelmiin - esimerkiksi kuivuus on edelleen vakava ongelma Botswanan pohjoisosassa – ja siten vahvistanut kannatustaan koko maassa. BDP:n menestystä selittää silti parhaiten Seretse Khaman menestyksellä johtajuus, erinomainen ymmärrys politiikasta ja kunniakkaat ihanteet demokratiasta, joiden ansiosta Botswanassa on ollut kadehdittava poliittisen vapauden perinne, demokraattinen hallitus ja taloudellista kasvua. (Wiseman 1990, 46–48, 51.) Kehitys kulkee kuitenkin eteenpäin ja nykypäivänä tutkijat tunnistavat rajoitteita tulevaisuuden talouskasvulle, puutteita johtavien viranomaisten valvonnassa ja pitkistä virkakausista johtuvaa demokratian rajoittumista, jotka voivat uhata Botswanan poliittista vakautta (Poteete 2014).

4.2 Demokratia Latinalaisessa Amerikassa: Case Brasilia

Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen historia on ollut vivahteikasta ja täynnä muutosvoimia aina siirtomaavallan ajoilta asti. Monet valtiot kärsivät pitkään autoritäärisistä hallinnoista, jotka pitivät valtaa alueella noin 500 vuoden ajan. Alueen maiden alkaessa itsenäistyä 1800-luvun alkupuolella alkoi kuitenkin ponnistelu kohti demokratiaa ja vakaampaa hallintoa. Historian asettamista haasteista huolimatta demokratia on säilynyt ja juurtunut syväälle Latinalaisen Amerikan poliittisiin järjestelmiin. Vaalit ovat olleet suurin voima ja väline demokratian kasvun takana ja tavallisten ihmisten liikuttajana. (Drake 2009, ix, xi-xii.) Viimeisimmän 1970-luvulla aluetta pyyhkineen demokratia-aallon jälkeen Latinalaisessa Amerikassa on edistytty erityisesti edustuksellisen demokratian saralla. Nykypäivänä eriarvoisuus kuitenkin kukoistaa edelleen ja se on osaltaan myös heikentänyt kansalaisten uskoa demokratiaan ja sen tulevaisuuteen alueella. (International IDEA 2014b.)

4.2.1 Alueellinen historia ja olosuhteet

Latinalaisen Amerikan historiaa ovat värittäneet monet diktatuurit mutta sen alueelta löytyy myös maailmassa pisimpään säilyneitä tasavaltoja. Latinalainen Amerikka ei ole koskaan ollut rinnastettavissa täysin länteen tai kehitysmaihin, minkä vuoksi alueen demokatialla on omaleimainen historiansa. Jo 1800-luvulla Latinalaisessa Amerikassa tehtiin varteenotettavia yrityksiä kohti demokratiaa alueen valtioiden alkaessa itsenäistyä. Vaikka alueella oli vielä paljon autoritäärisiä hallintoja siirtomaavallan ajan perintönä ja vaikka demokratiassa oli vielä ilmeisiä puutteita, oli kehitys alueen johtavissa valtioissa lähes samaa tasoa kuin Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Historian kulkua värittivät kuitenkin lukuisat armeijan vallankaappaukset ja väliaikaiset paluut autoritääriseen hallintoon demokratian osoittautuessa haasteelliseksi toteuttaa. Tämä vastakkainasettelu kuvastaa alueelle erittäin tyypillistä, siirtomaa-ajalta juontuvaa eriarvoista ja jakautunutta yhteiskuntaa, jossa valtaa pitävä eliitti turvautui viime kädessä tyranniaan anarkian ja vallankumouksen pelossa. 1800-luvun alusta aina 2000-luvulle asti on alueella havaittavissa kahden demokrateorian kaksinkamppailu, jossa vastakkain olivat suojeleva demokratia (eliitti) ja populistinen demokratia (kansat). Suojeleva demokratia rajoitti merkittävästi enemmistön oikeuksia vaikuttaa politiikassa, millä taattiin eliitin valta-asema enemmistöön nähden. Populistinen demokratia taas painotti suuren työväenluokan merkitystä, enemmistön etuja ja niistä johdettua hyvää hallintoa. Populistista teoriaa kannatti muun muassa moni uudistaja, tyrannian vastustaja ja liberaalin demokratian puolestapuhuja. Demokratian haaste Latinalaisessa Amerikassa onkin itse asiassa ollut, kuinka saavuttaa sekä järjestystä että vapautta yhteiskunnassa, jota leimaa historiallisesti voimakas epäoikeudenmukaisuus, luokka- ja etniset erot sekä rotuennakkoluulot. (Drake 2009, 1–2.)

4.2.2 Demokratian historia Brasiliassa

Brasilian itsenäistyminen ja tasavallan syntyminen sai alkunsa, kun siirtomaahallitsija Portugalilainen tarvitsi korvaavan elimen, joka hallitsisi siirtomaata hallitsijan poissa ollessa. Euroopassa 1800-luvun alussa riehuneiden Napoleonin sotien aikaan Portugalin keisari siirsi vallan väliaikaisesti Brasiliaan pojalleen, joka toimi sijaishallitsijana. Vuonna 1815 Napoleon kukistettiin ja keisarin palattua takaisin Portugaliin hänen poikansa, Dom Pedro jatkoi silloisen Brasilian keisarina (About Education 2015). Ennen pitkää demokraattiset aatteet lännestä sekä federalismi saavuttivat myös Latinalaisen Amerikan ja vahvistaakseen asemaansa keisarina Dom Pedro julisti Brasilian itsenäiseksi valtioksi vuonna 1822 ja itsensä sen keisariksi maan konservatiivisen eliitin tuella. Vallanvaihdos ei aiheuttanut konflikteja toisin kuin monissa muissa naapurivaltioissa, joita vaivasivat sisällissodat, sillä Dom Pedro nautti luonnollisesti Portugalin keisarikunnan luottamusta. (Drake 2009, 53, 56–57, 60.)

Vaikka Brasiliaa hallitsikin keisari, oli maa 1800-luvulla tosiasiasa Latinalaisen Amerikan kaikista keskittynein valtio, jonka hallinnossa näkyi selkeästi sen siirtoma-aikainen historia eivätkä ne liberaalit ajatukset, jotka johtivat monien muiden Latinalaisen Amerikan maiden itsenäistymiseen. Suurimpia ongelmia olivat keskittynyt vallanjako, liian vaikutusvaltaiset presidentit ja despotismi eli yksinvaltius. Lainsäätöelimet olivat heikkoja ja oikeuslaitokset konservatiivisia toimiakseen tehokkaasti, minkä vuoksi suurta Brasiliaa oli vaikea valvoa. Myönnytyksiä kuitenkin tehtiin kansan suopeuden saavuttamiseksi. Ensimmäinen perustuslaki vuonna 1824 salli maan ensimmäisten epäsuorien vaalien järjestämisen parlamentin alahuoneen edustajille. Tavallinen kansa äänesti kuitenkin niin kutsuttuja eliittäänestäjiä, jotka äänestivät puolestaan tosiasialliset alahuoneen edustajat. Myöhemmin Pedro II aikana 1831–1889 valtiolta jakaantui paremmin senaatin, parlamentin alahuoneen ja keisarin kesken, minkä johdosta keisarilla oli lähinnä maltillinen valta-asema kaksikamariseen parlamenttiin verrattuna (About Education). (Drake 2009, 70, 67, 15, 3, 77.)

1840–1880-luvulla vaaleja paikallisviranomaisille järjestettiin myös säännöllisesti. Maa oli suuri ja toimiva hallinto tarvitsi alueellisia ja paikallisia johtajia tuekseen. Vaaleissa vain miehet saivat äänestää mutta naiset, orjat ja palvelijat eivät, sillä heidän ei katsottu olevan itsenäisiä kansalaisia. Silti hämmentävän monet köyhät, ammattitaidottomat, värilliset vapaat miehet kuin lukutaidottomatkin äänestivät Brasilian vaaleissa säännöllisesti 1840–1880-luvulla. Vaalijärjestelmä oli vielä näennäisesti heikko mutta sillä oli myös muutamia hyviä puolia, jotka lisääntyivät ajan myötä lisäten demokraattisuutta. Laki ja valtasuhteet

rajoittivat kyllä äänestämistä ja sen vaikutusta yhteiskuntaan, mikä näkyi esimerkiksi vaalien korruptoituneisuutena. Koska käytössä ei ollut salattua lippuäänestystä, pystyivät alueelliset ja paikalliset valtaapitävät huijaamaan vaalien tuloksissa. Äänestäjiä myös suostuteltiin äänestämään tietyllä tavalla usein tarjoamalla suojelusta ja turvaa. Harvoissa tapauksissa kun suojeluksen tarjoaminen, suostuttelu ja huijaaminen eivät saaneet äänestäjiä käyttäytymään halutulla tavalla, turvautui Brasilian hallinto viime kädessä poliisin, kansalliskaartin ja armeijan voimakeinoin päimmääriensä saavuttamiseksi. Tällaiset toimet aiheuttivat luonnollisesti kyynisyyttä ja pidättäytymistä äänestämisestä kansan keskuudessa mutta rajattukin äänestäminen tarjosi silti toivoa tulevasta ja antoi eliitin vaikutusvallan alaiselle vähemmistölle esimakua kansalaisuudesta ja osallistumisesta politiikkaan. Vuonna 1881 demokraattinen kehitys Brasiliassa koki kuitenkin suuren takaiskun. Valtaa pitävä eliitti pelkäsi äänestäjien kasvavaa valtaa ja laati uuden äänestämistä rajoittavan lain, jonka seurauksen kelpoisten äänestäjien määrä laski reilusta miljoonasta vain 150 000 äänestäjään. Brasilian keisarikunta säilytti valtansa aina 1889 asti (Drake 2009, 116–117, 111, 60, 122.)

Tasavallan aikakaudella 1889–1930 Brasiliasta tuli liittotasavalta, jossa hallintoa hajautettiin provinsseihin USA:n federalismin innoittamana. Vaikka hallitusmuoto oli virallisesti liittotasavalta, piti hallitus paljon valtaa itsellään ja sillä oli esimerkiksi täysi toimivalta puuttua aluehallintoon järjestyksen, asianmukaisen käytöksen ja lojaalien virkamiesten säilyttämiseksi. Valta oli jaettu vain näennäisesti, ja johdossa oli edelleen vahvasti pieni vähemmistöeliitti. Vaalit olivat edelleen tärkein demokraattinen instituutio Brasiliassa, ja niistä muotoutui tasavallan aikakaudella kattavampia, osallistuvampia, salaisia ja rehellisiäkin. Vuonna 1891 yleinen äänioikeus miehille palautettiin, mutta demokratiassa ei edistytty juuri laisinkaan hallintojärjestelmän korruptoituneisuuden vuoksi. 1930-luvulla lama ja talouden taantuminen murensivat Brasilian oligarkkisesti johdettua tasavaltaa, kunnes vuonna 1937 armeijan eversti Getúlio Vargasin nousi valtaan armeijan vallankaappauksen seurauksena. Valta 1930–1970-luvulla keskittyi johtajasta riippuen enemmän tai vähemmän kansalle populistisen tai suojelevan demokratian periaatteiden mukaisesti, mutta hallintojen yhteisenä nimittäjänä oli vallankäytön dominoivuus. Vuosina 1945–1964 Brasilian johtoon nousi demokraattinen hallinto, joka otti suhteutetun edustuksen uudelleen käyttöön. Vuonna 1946 äänestäminen tuli pakolliseksi kummallekin sukupuolelle Brasiliassa pois lukien esimerkiksi alle 18-vuotiaat, lukutaidottomat ja useimmat sotilaat, mikä oli suuri demokraattinen edistysaskel. Demokratian aikana äänestäjät äänestivät suoraan presidenttiä ja valtuutettuja populistisen demokratian periaatteiden mukaisesti ja juuri vaaleilla saavutettiin demokratian suurimmat saavutukset tällä ajanjaksolla. Jälleen uusi diktatuurien aalto pyyhkäisi läpi Latinalaisen Amerikan 1970-luvulla kukistaen populistisen demokratian. Samalla se teki kuitenkin myös tietä suojelevan demokratian massiiviselle aal-

lolle, jonka seurauksen koko maanosasta tuli demokraattisempi kuin koskaan aikaisemmin 2000-lukua lähestyttäessä. (Drake 2009, 99, 150, 162–166, 138, 184, 191, 199–201.)

4.2.3 Demokratia nykypäivänä

Suurin muutos 1970–2000-luvulla niin Brasiliassa kuin koko Latinalaisen Amerikan tasolla on ollut demokraattisten lopputulosten sijasta demokraattisten instituutioiden ja proseduurien painottaminen olennaisena osana demokraattista käytäntöä pelkkien lopputulosten sijasta (Drake 2009, 203, 215). Vaikka edistysaskeleiden odotettiin hillitsevän 1980-luvulla esimerkiksi korruptiota, on siirtomaa-ajan perintö säilynyt vahvana ja edistys toi mukanaan uudenlaisia ongelmia koskien vaalikampanjointia ja poliitikkoja ympäröivää korruptoituneisuutta (The Economist 2015). 1990–2000-luvulla monien Latinalaisen Amerikan presidenttien virkakausi keskeytyi joko heidän erottamiseensa kongressista tai yksinkertaisesti heidän eroamiseensa tehtävistään, kun kansa nousi osoittamaan mieltään. Korruptio ja skandaalit olivat merkittävin vaikuttaja lähes kaikissa tapauksissa, mutta myös esimerkiksi ei-toivottu talouspolitiikka vaikutti presidentin suosioon laskevasti. (Hochstetler 2015.)

Vuonna 1989 Brasilian presidentiksi valittiin Fernando Collor de Mello suorien vaalien toisella kierroksella, mutta hän joutui eroamaan vuonna 1992 korruptiosyytteiden vuoksi. Hänen seuraajakseen nousi entinen varapresidentti ja vuonna 1994 presidentiksi valittiin Henrique Cardoso. Cardoso oli ensimmäisen presidentti, joka valittiin toiselle virkakaudelle vuonna 1998. Hänen politiikkansa painopisteitä olivat ulkomaisten investointien houkuttelu Brasiliaan sekä samalla maan suurimpiin, yhteiskunnallisiin tarpeisiin vastaaminen. Yksi Cardoso'n ensisijaisista haasteista oli vakauttaa maan heikko talous, mihin Kansainvälinen valuuttarahasto myönsi lainaa. Vuonna 1999 Brasilian valuutan arvoa vähennettiin ja vuonna 2001 miljardeja dollareita käytettiin köyhyyden vastaisen ohjelmaan, johon kuului terveys- ja koulutusohjelmia köyhille. Talous kuitenkin heikkeni entisestään ja vuonna 2002 presidentiksi valittiin suurella marginaalilla Luiz Inácio Lula da Silva. (Scholastic 2015.)

Silva onnistui presidenttikaudellaan navigoimaan talousvaikeuksien ohi, mutta hänen seuraajansa Dilma Rousseff ei ole saanut taloutta vielä elpymään. Tällä hetkellä Brasilian työllisyys on edelleen laskussa ja teollisuustuotanto on alimmillaan sitten vuoden 2010. Sijoitukset, kulutus ja vienti, joiden tukemana Cardoso elvytti taloutta, ovat myös heikentymässä nopeasti. Lisäksi presidenttiä ympäröi miljardien dollarien skandaali, joka voi saattaa koko Brasilian öljyntuotantosektorin ahdinkoon. (Forbes 2015.) Vuoden 2015 maaliskuussa käynnistettiin virallinen tutkinta, jossa 34 istuvaa kongressin edustajaa epäillään osallisuudesta lahjusskandaaliin. Listalta löytyy myös entinen presidentti Collor ja epäiltyjen joukossa on Rousseffin oman puolueen rahastonhoitaja. Epäiltyjä syytetään

osallisuudesta rahan ottamiseen valtiojohtoiselta öljy-yhtiö Petrobasilta, mitkä ohjattiin Rouseffin vuoden 2010 vaalikampanjaan sekä osallisille itselleen. Vaikka Rouseffin eroamisen mahdollisuudesta on uutisoitu, ovat painopisteessä silti Brasilian talousvaikeudet sekä kyseinen korruptioskandaali. Kaikesta huolimatta presidenttien virkakausien keskeytyessäkin on demokraattinen hallinto jatkunut Brasiliassa rikkoutumattomana eli demokratia on edelleen läsnä. Lisäksi Rouseffin suoraa yhteyttä korruptioskandaaliin ole vielä todistettu eivätkä muut poliitikot ole vielä vaatineet Rouseffin eroa vaan pyrkineet rauhoittamaan tilannetta. Presidentti suhtautui myös hyväksyvästi mielenosoituksiin, sillä ne ovat osa demokratiaa, ja lupasi, että kansan vaatimukseen myös vastataan. (Hochstetler 2015.)

Nykypäivän Brasiliassa poliittisten skandaalien myötä sosiaalinen paine on saanut maan demokraattiset instituutiot kehittämään toimintaansa ja ponnistelemaan yhä kovemmin korruptiota vastaan. Korruption vähenemisestä on positiivisia merkkejä - esimerkiksi vuonna 2014 lakialoite korruption kitkemiseksi yrityksissä tuli voimaan, minkä johdosta sanktiot yltyivät nyt lahjuksen ottajista myös lahjuksien antajiin. Lakimiesten mukaan se on lisännyt yritysten halua noudattaa määräyksiä kuuliaisesti. Osa instituutioiden parannuksia ovat myös parempien tuomareiden ja syyttäjien palkkaaminen lainsäätöelimiin ja muihin virkatehtäviin oikeuslaitoksen toiminnan tehostamiseksi. Brasilia tarvitsisi kuitenkin vaaliuudistuksen, jotta politiikkaan saataisiin tasokkaita ja rehellisiä poliitikkoja, sillä oikeuslaitos ei toimi vielä tarpeeksi tehokkaasti korruption ehkäisemiseksi täysin. Demokratian voianoa silti toimivan Brasiliassa ja kehittyvän oikeaan suuntaan poliittisen pluralismin johdosta. (The Economist 2015.)

4.3 Demokratian tavoittelu Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä: Case Egypti

Arabikevät-ilmio sysäsi liikkeelle muutoksen, joka on kirvoittanut maailmanlaajuisesti keskustelua (International IDEA 2014d.) Vuoden 2010 joulukuusta alkaen muutokset pyyhkäisivät läpi arabimaiden, ja ilmeisiä eroja entiseen on havaittavissa: Egyptissä ja Tunisiassa valmistauduttiin maan ensimmäisiin demokraattisiin vaaleihin kautta aikojen, ja muissa arabimaissa ilmio käynnisti kansallisen vuoropuhelun, mikä on positiivinen edistysaskel kohti uudistuksia, joskin kunkin maan olemassa olevan perustuslain ja vaalijärjestelmän puitteissa. (International IDEA 2011c.) Lopullinen demokraattisten uudistusten vaikutus Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän alueen yksittäisten valtioiden poliittisiin rakenteisiin ei ole kuitenkaan vielä selvää. Kaiken kaikkiaan ilmiön seuraukset eivät välttämättä selkiydy vielä moniin vuosikymmeniin. (International IDEA 2014d.)

4.3.1 Alueellinen historia ja olosuhteet

Niin kutsuttu aatteiden aikakausi alkoi, kun arabinationalismi levittäytyi 1900-luvun alussa Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän alueelle. Vuosisadan vaihteessa Lähi-itä kuului vielä osittain kerran hallinneiden turkkilaisten Ottomaanien suuren valtakunnan alueeseen, ja siellä asui monia kansoja eri uskomuksineen ja kielineen. Aluetta määritteli suureksi osaksi islamin usko, sen perinteet sekä paikalliset tavat, joiden pohjalta valtasuhteet moninaisten kansojen välillä jakautuivat. Lännen vaikutuksen lisääntyessä alueella syntyi kuitenkin kansallinen aate omasta päätäntä vallasta, ensiksi alamaiskansojen ja myöhemmin muslimien keskuudessa. Arabinationalismi sai näin alkunsa ja sen ajatuksena oli, että laajalle levittäytyneet arabian puhujat muodostivat selkeän valtion (panarabismi), jolla on oikeus itsenäisyyteen ulkopuolisesta, turkkilaisesta vallasta. Ideologiaa kutsuttiin myös "arabien heittämisiksi". (Kramer 1996, 2.)

Yksi merkittävä vaikuttaja Lähi-idän alueella oli muun muassa brittien siirtomaavalta. Monet alueen konfliktit juontavat juurensa siirtomaavaltojen aikaiseen politiikkaan, jossa Lähi-itä haluttiin jakaa osiin Iso-Britannian ja Ranskan kesken kuten Afrikka. Yksi suurimmista syistä imperialistiselle kiinnostukselle, oli Lähi-idän alueelta löydetty öljyvarannot ennen 1900-luvun alkua (Owen 2008, 1–2). Alue oli uskonnolliselta koostumukseltaan hyvin islamvaltainen, mutta myös kristityillä oli siellä oma historiansa. 1920–1947-luvulla juutalaiset halusivat perustaa oman Palestiinalaisvaltion Lähi-itään "pyhälle maalle" paetakseen Euroopan juutalaisvainoja, minkä vuoksi uskontokuntien välit alueella kiristyivät ja aiheuttivat konflikteja. (Shah 2006.) Ranskan siirtomaavalta oli toinen suuri vaikuttaja arabimaissa Pohjois-Afrikan Maghrebissa. Maghrebien maat itsenäistyivät Ranskan siirtomaavallasta vuonna 1962 arabinationalismin vauhdittamana, ja samalla maihin visioitiin modernisaatiota, johon kuuluivat laajemmat yhteiskunnalliset mahdollisuudet, kestävä taloudellinen kas-

vu ja kulttuurillinen sulautuminen eli toisin sanoen länsimaistuminen. (Entelis 1997, ix). Vaikka arabinationalismi edusti lännen vastustusta, nojasi se silti vahvasti juuri ulkomaisiin aatteisiin. "Arabien herääminen" oli itse asiassa osittain muualta kotoisin olevien intoilijoiden ja romantikkojen ansiota, sillä ulkomaisten näkemykset arabeista ruokkivat nationalismia ja tarjosivat elintärkeän pohjan nationalistien kertomuksille arabien historiasta. Eri näkemyksiä tarjosivat ulkomaiset kirjailijat, runoilijat, oppineet sekä tutkijat ja niitä olivat esimerkiksi arabien kuuluminen neuvokkaaseen valloittajien rotuun, puhtaan islamin harjoittaminen, kulttuurillinen paremmuus verrattuna arabeja hallinnoiviin turkkilaisiin ja mahdollisuus saavuttaa maailmanvalta yhtenäisyyden kautta. Alun perin arabinationalismi otti kyllä liberaalin muodon Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä mutta muuttui pian radikaaliksi niin poliittisella kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Useat muut arabimaat itsenäistyivät Toisen Maailmansodan jälkeen ja omaksuivat samalla eräänlaisen sotavalmiuden ja heidän ideologinen palonsa kumpusi arabeja kohdanneista epäkohdista ja vääryyksistä. Itsenäistymisen jälkeen valta oli ollut räikeän autoritaarista myös Maghrebin itsenäistyessä – kuitenkin sen avulla saavutetut edut katsottiin tarpeeksi tärkeiksi oikeuttamaan karismaattisten johtajien harjoittama suotuisa poliittinen kontrolli (Entelis 1997, ix). Arabinationalismi tuotti lopulta hyvin vähän vapautta ja tasa-arvoa kansoille, sillä sen edustajia olivat pääosin armeijan diktaattorit. Nationalismin aatteen ohella myös panarabismi on hiipunut 1960-luvulta lähtien Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idän alueella. (Kramer 1996, 2-5.)

1960–1970-luvun arabimaissa vallalla oli despotismi eikä yhteiskunnissa ollut juuri lainkaan sanan- tai mielipiteenvapautta, järjestäytyminen oli kiellettyä ja vaalit kiistanalaisia. 1980-luvulla tuhannet ihmiset eri arabimaissa osoittivat mieltään voimakkaissa mielenosoituksissa valtioiden huononevaa taloutta ja huonoja yhteiskunnallisia oloja vastaan. Tällä vuosikymmenellä monet valtionalouksien ulkoiset tulonlähteet vähenivät tai kuluivat loppuun, sillä globaali talous kärsi jatkuvista epäonnistumisista. Arabivaltiot eivät pystyneet enää tarjoamaan samoja avustuksia, koulutusta, terveydenhuoltoa tai muita palveluja ihmisille kuin aiemmin, sillä kotimaisia tulonlähteitä ei ollut tarpeeksi tasapainottamaan muutosta. Mielenosoitukset levisivät voimakkaana ja niihin osallistui pääosin yhteiskunnan vähäosaisimpia jäseniä sekä nuoria aikuisia ja opiskelijoita, kunnes poliisi ja virkavalta pysäyttivät protestien leviämisen laajemmalle. (Entelis 1997, 127, 130-132, 97-99.)

Useat aikakauden analytytikot hyväksyivät arabimaiden poliisivaltion sellaisena kuin se oli ja keskittivät tutkimuksensa eliitin liikehdintään huomioimatta kasvavaa tyytymättömyyttä kansan keskuudessa. Niin kauan kuin tavoiteltiin modernisaatiota, länsi pysyi vakuutettuna ja alueellinen tasapaino säilyi, pitivät valtionmiehet ja oppineet epätarpeellisena määrätä vaihtoehtoista poliittista ajatusmallia, joka vastaisi populistisiin tarpeisiin, demokraattisiin pyrkimyksiin ja vaatisi kulttuurillista yhtenäisyyttä. Ahdinon seurauksena puhkesi

autoritaarinen valta kyseenalaistettiin voimakkaasti vuosina 1989–1991 ja Maghreb koki ensikosketuksen liberalisoitumiseen ja demokratisoitumiseen. Poliittinen muutos ja liberaalisoituminen olivat selkeästi havaittavissa, mutta lopulta poliittinen hämmennys, ristiriidat ja eriävät näkemykset syrjäyttivät pian yhtenäisyyden, kun demokratian väitettiin olevan epäsojiva järjestelmä Pohjois-Afrikkaan ja Lähi-itään. 1990-luvun loppu olikin paluuta autoritaariseen valtaan, jonka johdossa oli monin paikoin armeijajohtoinen poliisivaltio, joka nousi valtaan demokratian ja liberalisaation epäonnistumisien siivittämänä. (Entelis 1997, ix-x.)

4.3.2 Egyptin historia

1700-luvulla erityisesti Iso-Britannia ja Ranska osoittivat kasvavaa poliittista ja strategista kiinnostusta Aasian ja Lähi-idän alueen toimintaan. Maat kilpailivat keskenään Egyptin johdosta, missä Ranskalla oli jo vahva asema. 1800-luvulla britit ja ranskalaiset vetäytyivät Egyptistä jättäen mamelukit eli valkoihoiset, vapautetut orjat ja turkkilaiset ottomaanit taistelemaan alueen johdosta. Egyptin hallitsijaksi nousi kuitenkin Mohammed Ali, joka johti niin kutsuttua Turkin armeijan Albanian osastoa. Mohammed Alista tuli Egyptin sulttaani, alueen vasallihallitsija ottomaanien hyväksynnällä, mutta käytännössä itsenäinen Egyptin hallitsija. Vuosina 1882–1922 Egyptistä tuli brittien siirtomaavalta, minkä aikana egyptiläisten kansallista levottomuutta yritettiin hillitä perustamalla uusi lainsäädäntöelin, jonka jäsenet valittiin suurimmilta osin vaalein, mutta nationalistinen tyytymättömyys uinui kuitenkin egyptiläisten keskuudessa. Lopulta vuonna 1922 osapuolet neuvottelivat sopimuksen, jossa britit tunnustaisivat Egyptin itsenäisyyden muutamien ehdoin, joiden avulla oli tarkoitus turvata brittien intressit Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä. Tämän seurauksena 1923 Egyptistä tuli jälleen perustuslaillinen monarkia ja sinne perustettiin myös monipuoluejärjestelmä (Eliraz 2011) mutta todellisuudessa maa irtaantui brittien vaikutuksesta ja itsenäistyi täysin vasta 1950 luvulla. Brittien siirtomaavallan aikakautta lukuun ottamatta Mohammed Alin kuningashuoneen jälkeläiset hallitsivat Egyptiä aina vuoteen 1952 asti. (Jameson, 40, 42, 48–49.)

Egyptin itsenäistyttyä sen politiikkaa hallitsi Wafd-puolue, joka oli perustettu ajamaan Egyptin vapauttamisliikettä ennen vapautumista brittien siirtomaavallasta. 1930-luvulta alkaen parlamentin vaikutusvalta kuitenkin heikkeni merkittävästi ja vastavuoroisesti Egyptin kuninkaan valta lisääntyi maan autokraattisen historian perinnön tukemana. Kehityksestä huolimatta liberaalit ajatukset politiikasta ja yhteiskunnasta olivat edelleen läsnä julkisessa keskustelussa, erityisesti Toista maailmansotaa edeltävinä vuosina (Eliraz 2011). Toisen Maailmansodan jälkeen Lähi-idän politiikkaan ilmaantui kuitenkin uusi ongelma, kun Israelin juutalaisvaltio perustettiin brittien suojeluksen turvin. Israel jakaantui

juutalais- ja arabialueisiin, mitä juutalaiset puolsivat mutta arabit vastustivat. Brittien vetäytyessä Israelista ja maan julistaessa itsenäisyytensä, syttyi sota, jossa Egyptin armeija ja muut ympäröivät arabimaat hyökkäsivät Palestiinaan. Israel voitti sodan laajentaen aluettaan mutta sai samalla uusia vihollisia kukistetuista arabinaapureista. (Jameson, 50, 52.)

Egyptin perustuslaillinen monarkia syrjäytettiin vuoden 1952 armeijan vallankaappauksessa, minkä seurauksena Egyptistä tuli tasavalta (Eliraz 2011). Vuonna 1954 maata johtavan sotilasneuvoston välit rakoilivat, minkä seurauksena kaikki valta keskittyi lopulta armeijan komentaja Gamal Abdel Nasserille, joka nousi maan pääministeriksi. Nasser saatoi brittien kanssa vuonna 1936 tehdyn sopimuksen päätökseen, ja Egyptiä hallitsivat viimein ainoastaan egyptiläiset. Brittien vedettyä joukkonsa Egyptistä, Nasser nousi myös Egyptin presidentiksi vuonna 1956. Gamal Abdel Nasserin johtama hallinto lakkautti kuitenkin pian monipuoluejärjestelmän ja perusti Egyptiin yksipuoluejärjestelmän (Eliraz 2011.) Tuona aikana presidentti oli valtion ja hallituksen pää, nimitti kaikki ministerit ja salli ainoastaan Arab Socialist Union -puolueen toiminnan politiikassa. Samaan aikaan Egyptin välit Israeliin huononivat edelleen, koska arabivaltiot eivät suostuneet tunnustamaan Israelia, ja vuonna 1967 ympäröivät arabivaltiot kärsivät Egyptin ohella uudelleen karvaan tappion – maat kieltäytyivät kuitenkin edelleen tunnustamasta Israelin valtiota ja Palestiinan aluetta. (Jameson, 52–55.)

1970-luvulla Egyptistä tuli taloudellisten muutosten laboratorio, minkä myöhemmin väitettiin olleen osa maailmanlaajuisesti uusliberaalia kehitysohjelmaa. Tosiasiassa egyptiläisten vähemmistö kuitenkin keräsi itselleen ennen näkemättömiä varoja, kun taas suuri enemmistö eli köyhyydessä ja turvattomuudessa. Egypti oli toisaalta sitoutunut "vapaisiin" markkinoihin mutta kielsi poliittisen uudistuksen tarpeen. Tämä kamppailu sai suuret määrät egyptiläisiä kamppailemaan perustarpeiden ja olennaisten oikeuksiensa puolesta. (El-Mahdi & Marfleet 2009, ix.) Vaikka seuraava presidentti, Anwar Sadat otti monipuoluejärjestelmän uudelleen käyttöön ja se säilyi myös läpi Hosni Mubarakin valtakauden, ei se silti tarkoittanut paluuta demokratiaan - politiikassa järjestettiin kyllä vaaleja ja eri poliittiset puolueet edustivat kantojaan parlamentissa, mutta valta oli kuitenkin keskittynyt vain yhdelle puolueelle, National Democratic Partylle. Myöskään vaaliproseduurit eivät olleet läpinäkyviä, kansalaisten vapauksia loukattiin jatkuvasti, kansalaisten poliittinen osallistuminen oli ankarasti rajoitettu ja parlamentti toimi lähinnä autoritaarisen hallinnon toimeenpanijana. Vaalien kautta vaikuttaminen politiikkaan oli siis kaukainen unelma. (Eliraz 2011.)

Hosni Mubarakin aikakaudella sallittiin oppositio, ja sen sanomalehdissä ilmaistiin vapaasti halusta saada demokraattisia uudistuksia Egyptiin – opposition kannattajat saattoivatkin hallinnon joskus kiusalliseen asemaan ja haastoivat hallitustavan. Näin ollen egyptiläiset

kokivat myös joiltakin osin popularistista osallistumista poliittisessa prosessissa 60 vuoden aikana, jolloin Egyptissä hallittiin autoritaarisesti. Myöskin poliittisia demokratisia konsepteja näkyi joskus julkisessa keskustelussa. Tätä aikaa edeltäneellä 30 vuoden ajanjaksolla oli käytössä monipuoluejärjestelmä ja egyptiläiset kokivat ajoittain, miten toimiva liberaalidemokratia toimii. (Eliraz 2011.) Hosni Mubarakin 30-vuotisen hallintokauden päättyminen oli murroskohta rapistuneille poliittisille, taloudellisille ja yhteiskunnallisille olosuhteille Egyptissä. Eteneminen autoritarismista demokratiaan tulee riippumaan suurelta osin maan kyvystä perustaa demokraattisia instituutioita, jotka pystyvät kansan silmissä toimimaan edustuksellisesti ja kaiken kattavasti syrjimättä eri kansanryhmiä. (National Democratic Institute 2015.)

4.3.3 Nykypäivä

Vuonna 2011 Egyptissä syntyi kansannousu, jossa he vaativat presidentti Hosni Mubarakin syrjäyttämistä vallasta. Kaikkien yllätykseksi Mubarak erosi presidentin tehtävistään ja siirsi vallan armeijalle. Armeija oli myös tyytyväinen lopputulokseen, sillä se oli vastustanut Mubarakin aikeita määrätä seuraajakseen poikansa, jolla ei ollut yhteyksiä armeijaan. Mubarakin siirryttyä vallasta määräsi asevoimien korkein neuvosto Egyptin perustuslain mitätöitäväksi, parlamentin hajotettavaksi ja lupasi aloittaa uuden perustuslain laatimisen. Egypti koki historiansa ensimmäiset vapaat vaalit saman vuoden lopussa, ja kaksi puoluetta voitti selvän enemmistön parlamenttiin: pitkään vainottu Muslimiveljeskunnan Vapaus – ja oikeuspuolue sekä konservatiivinen salafisti-muslimien puolue. Presidentiksi valittiin kesällä 2012 Mohammed Mursi, joka edusti Muslimiveljeskuntaa. Tätä ennen armeija oli kuitenkin onnistunut riistämään presidentiltä melkein kaikki valtaoikeudet, ja islamistivaltainen parlamentti oli kumottu pelkän muodollisuusseikan nojalla. Erityisesti liberaalit puolueet ja kansalaisliikkeet kuitenkin vastustivat kiivaasti islamistien pyrkimystä vahvistaa uskonnon asemaa Egyptin sisäpolitiikassa sekä tuomitsivat poliisin lisääntyvän mielivaltaisuuden. Vuonna 2013 hallituksenvastaiset mielenosoitukset puhkesivat jälleen ja osa kansalaisista kannatti armeijan väliintuloa. Vuoden virassa ollut Mursi syrjäytettiin viikon kuluttua mielenosoituksista ja armeijaa johtaneesta komentaja al-Sisistä tuli Egyptin johtaja. Vuonna 2014 al-Sisi voitti presidentinvaalit, mutta vain siksi, että hänellä ei ollut vakavasti otettavia vastaehdokkaita. (Johansson 2015.)

Egypti on nykypäivänä jakautunut väliaikaisen hallituksen ja armeijan kannattajiin sekä toisaalta Muslimiveljeskunnan tukijoihin ja niihin, jotka pelkäävät virkavallan muuttumista yhä sortavammaksi ja ahdasmielisemmäksi. Joidenkin analyytikkojen mukaan Egyptistä on tullut jälleen poliisivaltio, jollaista vastaan mielenosoitukset ja vuoden 2011 vallankumous yritti poistaa. (BBC 2015.) Näin ollen puheet Egyptin arabikeväästä ja muutoksesta

olivat toiveajattelua, sillä niin kutsuttu vallankumous ei tuonut uudistuksia maahan vaan nosti sotilashallinnon valtaan Egyptissä (Johansson 2015). Egyptissä on käynnissä oikeastaan koko maan historian vakavin ihmisoikeuskriisi – hallitus lujittaa valta-asemaansa rajoittamalla kansalaisten perusvapauksia ja tukahduttamalla poliittista vastarintaa määrämällä poliittisia vastustajia pidätettäviksi. Vuoden 2011 mielenosoituksissa saavutetut voitot ihmisoikeuksien saralla ovat kääntyneet pääläelleen: tällä hetkellä Egyptin turvallisuusjoukot ja yhä enenevässä määrin politisoitunut oikeuslaitos, joka ei välitä lisääntyvistä aseellisista selkkauksista, käyttävät kansallista turvallisuutta verukkeena vaientaa kansan tyytymättömyys. (World Report 2015, 1.) Lähi-itää tarkastellessa tutkijoilla on vahva taipumus tarkastella alueen tapahtumia korostetun erikoislaatuudessa asiayhteydessä – aivan kuin arabiyhteisö olisi aivan erillään muusta maailmasta ja siihen pätevät eri säännöt – mikä johtuu siitä, että arabi- ja islammikulttuuri vastustavat hyvin pitkälti muutosta ja eritoten demokraattista muutosta. Samoin politiikan tutkimus Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä on keskittynyt liiaksi eliittiin ja sen liikehdintään jättäen huomiotta sen, että politiikkaa liikkuttavat tavalliset kansalaisten, joilta on usein kielletty osallistuminen poliittiseen elämään. Kysymys kuuluukin: kuinka kauan autoritaarinen järjestelmä voi kestää muuttumattomana ja johtuuko demokraattinen kasvu pitkään jatkuneesta kansan alistamisesta vai onko se pääosin aktivistien aloittama ilmiö? Monet esimerkit historiassa osoittavat, että yhteiskunnan alimmilta portailta lähtöisin olevat liikkeet usein heikkenevät ja muuntautuvat uudelleen paineen ja vallitsevan yhteiskunnallisen kontekstin mukaan voidakseen ilmaantua uudelleen kampanjoimaan oikeuksien ja uudistusten puolesta. Juuri nämä liikkeet saavat kokonaiset yhteiskuntaluokat tekemään aloitteita, missä piilee mahdollisuus suuriin yhteiskunnallisiin muutoksiin - jonakin päivänä ehkä myös Egyptissä. (El-Mahdi & Marfleet 2009, 153-155.)

4.4 Maailman vanhin demokratia: Case Intia

Aasian ja Tyynenmeren alue on nopeasti kasvava alue, jolla on nykypäivänä paljon poliittista ja taloudellista merkitystä. Alueella on valtavasti erilaisia yhteisöjä, ja joillakin mailla on jo pitkät demokraattiset perinteet kun taas toisessa ääripäässä löytyy maita, joiden tie kohti toimivaa demokratiaa vaikuttaa lähinnä vaikeasti tavoiteltavalta ja kaukaiselta päämäärältä. (International IDEA 2014e.) Kuitenkin alueellisen politiikan tulevaisuuden uskotaan vahvasti olevan demokraattisessa hallinnossa. Vivahteet voivat vaihdella tosin täysin länsipainotteisesta aina aasialaiseen perinteeseen nojaavaan demokratiaan asti, jossa otetaan paremmin huomioon alueen kognitiivinen identiteetti ja Aasialle tyypillinen tavoite yhteisön etujen turvaamisesta. (Derics & Heberer 2006, 2.)

4.4.1 Alueellinen historia ja olosuhteet

Monia Aasian maita yhdistävät samankaltainen lähihistoria, johon kuuluu vahvasti brittiläisten siirtomaavallan aikakausi, sekä alueen merkittävä etnisten ja kielellisten kansanryhmien kirjo, jollaista ei ole muualla maailmassa (Tamminen & Zenger 1998, 21). Eurooppalaisten kolonialismin seurauksena Kaakkois-Aasian maihin syntyi aivan uudenlainen valtiojärjestelmä 1800-luvun lopulla. Se haastoi kansoja ja heimoja määrittelemään maantieteellisiä rajojaan, mikä muutti perustavanlaatuisesti koko aluetta ja vähensi alueellista identiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Beeson 2009, 19.) Etelä-Aasian valtioista hyvin monia hallittiin brittien siirtomaina jo 1800-luvun alussa, ja niiden joukosta useat ovat onnistuneet ylläpitämään demokraattisen valtiomuodon nykypäivänä autoritaarisen vallan uhasta ja sen vaihtoehdosta huolimatta (Desai, 14, 16). Aasialaisen politiikan rakenteessa, ideassa ja perinteissä on jo piirteitä, jotka voidaan katsoa demokraattisiksi tai demokratiaan nojaaviksi, mutta demokratia ymmärretään siellä kuitenkin monin paikoin eri tavoin kuin lännessä. Demokratian haaste on ja on ollut löytää tasapaino yksilön universaalien oikeuksien ja yhteiskunnan etujen välillä. Alueen perinteisiin hallinnon elementteihin on kuulunut vahvasti yhteiskunnallinen järjestys ja yhteisöllisyys, minkä vuoksi yksilön autonomia ei ole perinteisesti kuulunut aasialaiseen politiikkaan. Kuitenkin joissakin maissa perinteinen käsitys on, että alkuperäiset yhteiskunnat Aasiassa olivat jo demokraattisia ennen siirtomaavallan alkua ja alkuperäisväestön arvojen häviämistä, mikä kertoo hyvin erilaisesta ideologiasta verrattuna lännen demokratiakäsitykseen. Vaikka demokratiakeskustelu eri Aasian maissa on erilaista, ovat yhtäläisyyksiä esimerkiksi kasvava tietoisuus siitä, että poliittisten järjestelmien muutos on tarpeen, kiivaana käyvä keskustelu universaalien demokraattisten instituutioiden yhdistämisestä perinteisiin järjestelmiin ja arvoihin, kasvava itsevarmuus siitä, että demokratia veisi järjestelmiä takaisin kohti paikallisia de-

mokraattisia perinteitä ja kasvava toiveikkuus siitä, että yhteistyö uudistusta tukevan eliitin kanssa voi avata uusia kanavia poliittisen kannan ilmaisulle. (Derics & Heberer 2006, 2-3.)

4.4.2 Demokratia Intiassa

Jo 1500-luvulta lähtien monet siirtomaavallat olivat osoittaneet kiinnostustaan Intiaa kohtaan. Britit osoittautuivat ajan kuluessa voimakkaimmiksi valloittajiksi ja jatkoivat Intian niemimaan valloitusta 1800-luvun alussa. Brittien harjoittaman vallan luonnetta ja toimintatapoja määritteli suurilta osin heidän käsityksensä omasta sivilisaatiostaan muihin nähden ja Intiassa käsityksen perustaksi muotoutui lopulta intialaisten erilaisuus: britit katsoivat olevansa sivistyksen ja edistyksen edustajia Intiassa lännen valistusideologian mukaisesti, jossa tietynlainen sivistys ja esimerkiksi tiedot ja edistyneisyys tekivät briteistä parempia kuin mitä barbaariset Intian alkuperäiskansat olivat. Englantilaiset pyrkivät aggressiivisesti valloittamaan ja sitten istuttamaan Intiaan englantilaisia käsityksiä edistyksen välttämättömydestä, laillisuudesta ja yksityisomaisuudesta mutta osoittivat kuitenkin myös hyväntahtoista kiinnostusta, vaatimuksia ja halua ymmärtää intialaisia heidän parhaakseen. Hyväntahtoisen kiinnostuksen seurauksena intialainen keskiluokka ihanoi brittejä ja alkoi opiskella brittien politiikkaa ja historiaa, millä oli suuri vaikutus poliittisen elämän kehitykseen tulevaisuuden Intiassa (Desai, 2005, 16-17). Toisaalta brittien vaikutuksella oli myös huonot puolensa: monoteistinen hindulaisuus ei taipunut länsimaiseen käsitykseen yhteisestä uskonnosta ja Intia nähtiin vain staattisena alueen vailla omaa historiaa. (Parpola 2005, 55, 57-59.)

Vuonna 1857 puhkesi niin kutsuttu sepoy-kapina, jossa Intian hindut ja muslimit vastustivat brittien kasvavaa valta-asemaa Intiassa. Brittien päämääränä oli nimittäin luoda Intiasta keskitetysti hallittu poliittinen kokonaisuus, johon avukseen he palkkasivat kuuluisia intialaisia, joiden haluttiin omaksuvan englantilaisen moraalin, järjen ja ajatukset. Ennen pitkää intialaiset kuitenkin huomasivat ja kyseenalaistivat tällaisen jalostuksen nousivat vastarintaan. Sepoy-kapinan voidaankin sanoa aloittaneen Intian itsenäistymiseen johtaneen prosessin. Britit kuitenkin voittivat kapinan ja vuonna 1858 Intiasta tuli virallisesti brittien siirtomaa (Desai 2006, 16). Sepoy-kapinan jälkeen britit syyttivät siitä Intiassa vähemmistönä olleita muslimeja, vaikka sekä muslimit että enemmistön hindut olivat ottaneet osaa kapinaan. Polarisoinnin taustalla oli brittihallinnon yritys heikentää kansan rivejä hajota ja hallitse -politiikalla, missä he onnistuivat, ja hindujen ja muslimien välit kiristyivät. Yhä jatkuvien protestien hillitsemiseksi britit perustivat Indian National Congress -yhdistyksen eli Kongressin niin kutsutuille "lojaaleille intialaisille", millä haluttiin tarjota intialaisille paikka harjoittaa politiikkaa ilman oikeaa vaikutusvaltaa. Yhdistys ei kuitenkaan tuottanut haluttuja tuloksia, minkä seurauksena britit turvautuivat kiistellyn Bengalin alu-

een jakamiseen muslimienemmistöiseen Itä-Bengaliin ja hinduenemmistöiseen Länsi-Bengaliin kansan huomion suuntaamiseksi muualle. Siinä britit onnistuivat yli odotustensa – aihe oli poliittisesti erittäin arka siksi, että hinduenemmistöisessä Intiassa muslimit olivat aina olleet vähemmistö ja uskonnot olivat jo valmiiksi lähes toistensa vastakohtia. Nyt muslimit olivat yllättäen saavuttaneet vaikutusvaltaisen aseman, mutta samalla se lisäsi ryhmien vastakkainasettelua entisestään ja saattoi muslimien ja hindujen uskontoryhmät pysyvästi erilleen. Vaikka brittien juoni oli tuottanut tulosta ja alkuperäiset protestit itse brittejä vastaan olivat vähentyneet, oli kansa silti tyytymätön Bengalin jakoon. Protestien lisääntyessä britit päättivät lopulta peruuttaa Bengalin jaon vuonna 1911 yhteiskunnallisen tilanteen rauhoittamiseksi. Jaon peruminen ja samalla palautettu yhteiskuntarauha eivät kuitenkaan enää pystyneet korjaamaan uskontoryhmien välisiä erimielisyyksiä. (Tamminen & Zenger 1998, 25-27.)

Vuonna 1915 Kongressin johtaman vapausliikkeen johtoon nousi Mohandas K. Gandhi ja intialaisten vastarinta brittejä vastaan kasvoi lopulta itsenäisyysliikkeeksi 1920-luvulla. Gandhin tehokas toimintataktiikka perustui väkivallattomuuden periaatteeseen ja hänen ansioitaan liikkeen johdossa olivat kyky vedota suuriin joukkoihin, hankkia tukijoita eri ryhmistä sekä kerätä rahaa (Parpola 2005, 62). Gandhin johdolla Kongressipuolue kehittyi yhdeksi maailman suurimmista joukkoliikkeistä. Yksi Gandhin menestyksen avain oli, että hän tiedosti hindujen ja muslimien väliset kiistat ja että niiden kärjistyminen oli vakavin uhka menestykselliselle vapaustaistelulle ja irrottautumiselle siirtomaavallan alaisuudesta. Vuonna 1929 vapausliikkeen johtoon nousi Jawaharlal Nehru, joka oli toinen liikkeen merkittävimmistä johtajista. Gandhin ja Nehrun keskinäisessä työnjaossa Gandhi keskittyi intialaisten yhtenäistämiseen ja mobilisointiin, mikä oli haastavaa Intiassa vallitseva äärimmäisen hierarkkisen ja eriarvoisen kastijärjestelmän johdosta. Kastien välisiä suhteita kuvasi parhaiten pelkoon perustuva korkeiden kastien kunnioitus. Lisäksi brittien harjoittama ja rikkauksia ahmiva siirtomaapolitiikka sekä intialaisten väheksyminen lisäsivät haasteita hindumassojen liikkeelle saamiseksi. Aristokraattinen ja korkeasta kastista tuleva Nehru ajoi taas intialaisten etuja politiikassa ja taisteli siten koko Intian yhtenäisyyden puolesta. Miehet johtivat Kongressipuoluetta menestyksekkäästi. 1930-luvun alussa Kongressin ainoa merkittävä haastaja oli muslimien 1906 perustama Muslimiliiga-puolue, jotka kumpikin ajoivat omaa vapautusliikettään tahoillaan. Kongressi voitti alueellisissa vaaleissa valta-aseman vuonna 1937 ja suositteli voitonvarmana Muslimiliigan yhdistämistä Kongressiin. Muslimiliiga koki ehdotuksen nöyryyttäväksi ja 1940-luvulla puolueiden johdot ajautuivat yhä enemmän törmäyskurssille Muslimiliigan ilmoittaessa tavoitteekseen perustaa Pakistanin muslimivaltion nykyisen Intian alueelle. (Tamminen & Zenger 1998, 27-29.)

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Intia julistautui itsenäiseksi vuonna 1947 (Parpola 2005, 63). Ennen itsenäistymistä intialaisilla oli ollut mahdollisuudet harjoittaa näennäistä demokratiaa Kongressipuolueen avulla ilman suoranaista poliittista valtaa Intiassa. Kuitenkin länsimaista politiikkaa ja järjestäytymistä oli harjoitettu jo kauan ennen puolueen syntymistä, sillä siirtomaavallan aikana intialainen keskiluokka ihanoi brittipolitiikkaa ja historiaa siinä määrin, että alkoi itsekin sitä harjoittamaan. Ponnistelut tuottivat tulosta, sillä intialaiset saivat edustettavakseen yhden paikan brittien alahuoneessa - joskin ilman oikeaa vaikutusvaltaa - ja Intiaan muodostui demokraattisia organisaatioita jo ennen vuosisadan vaihdetta, jotka laativat perustuskirjat, järjestivät vaaleja virkamiehille sekä pitivät puheita ja tekivät päätöksiä virallisissa tapaamisissa. Kongressista tuli pian koko Intian kattava elin ja ennen pitkää myös kovaäänisempi, toisin ajatteleva organisaatio. Gandhin ollessa puolueen johdossa ylsivät demokraattiset proseduurit ja käytännöt yhä laajemmalle tavallisen kansan keskuuteen, ja alueellisista vaaleista tuli näin merkityksellisempiä. Eri organisaatiot levittivät demokratiaa eteenpäin uudistaen uskontoa ja yhteiskuntaa Intiassa. (Desai 2006, 16–17, 19, 20.)

Intian itsenäisyyden historia voidaan jakaa karkeasti nehrulaisen konsensuksen aikakauden 1947–1967, alueiden Intian nousuun 1967–1984 ja sekularismin ja kommunalismin törmäykseen 1984 lähtien. Maan itsenäinen taipale alkoi niin kutsutulla kultaisella aikakaudella, jonka aikana optimismi kukoisti valistuneen ja demokraattisen Nehrun johdolla. Hän halusi uudistaa siirtomaavallan-aikana rappeutunutta Intiaa ja luoda koossapitävän, kansallisen filosofian valtiolle, joka oli jakautunut niin moninaiisiin kieliin, etnisiin ryhmiin, kasteihin ja varallisuuden perusteella lukuisiin riitaantuneisiin ryhmiin. Nehru oli vahva karismaattinen johtaja, jota ilman Intia olisi hajonnut jo itsenäisyyden alussa, ja jonka rooli niin sisä- ja ulkopolitiikassa muotoutui hyvin keskeiseksi. Ulkopolitiikassa Nehru otti käyttöön sitoutumattomuuden politiikan, jolla pyrittiin ehkäisemään siirtomaa-ajan aikaisia muistoja, estämään vieraiden valtioiden sotkeutumisen Etelä-Aasian asioihin ja tukemaan Intian yhtenäisyyttä. Joidenkin tutkijoiden mukaan Intian historialliset juuret ja syväsyntyinen hindulainen filosofia henkivät myös samanlaista sitoutumattomuuden ajatusta, kuten myös Mahatma Gandhin väkivallattomuuden periaate. Kun sitoutumattomuuden politiikka toimi hyvin, pystyi Nehru vaientamaan intialaiset haastajansa melko vaivattomasti, mutta hänen suosionsa romahti pian maan kärsittyä tappion Kiinan kanssa käydyssä rajasodassa. Pian sodan uhka muslimivaltaisen Pakistanin ja Kiinan kanssa lisäsi kiistoja Intian sisäpolitiikkaan ja pakotti räätälöimään pasifistisen ulkopolitiikan uudelleen. (Tamminen & Zenger 1998, 33–38, 41–42.)

Demokratian alamäki alkoi Nehrun kuoltua 1964 ja hänen vallanhaluisen ja diktatorisen tyttärensä, Indira Gandhin noustessa valtaan. Gandhin aikakaudella Intian eri alueet pää-

tyivät vaatimaan autonomiaa, sillä valtio pyrki aiempaa radikaalimmin taloudellisen, hallinnollisen ja poliittisen vallan lisäämiseen Intiassa. Vuonna 1967 Kongressipuolue menetti ensi kerran kannatustaan läpi maan, mikä nosti toisaalta aivan uuden puolueen voittoon, ja samalla lisäsi demokratiaa Intiassa. Vaikka Nehru ja hänen tyttärensä kannattivat molemmat keskitettyä valtaa, vei Gandhi ajatusta pidemmälle kuin Nehru koskaan aikaisemmin. Kongressipuolueen iskulauseet muuttuivat radikaalimmiksi – yksi iskulauseista oli esimerkiksi: Intia on Indira, Indira on Intia – ja kansansuosiota haviteltiin muun muassa nostamalla daliti eli kastiton liikkeen presidentiksi. Intia osoittautui myös haavoittuvammaksi kuin ennen, sillä nyt massat olivat tarpeeksi voimakkaita kyseenalaistamaan maan johdon. Vallan säilyttämiseksi Intian johto julisti vuosina 1975–77 jopa poikkeustilan maahan. Maassa vallinnut konsensus oli kuitenkin alkanut murtua jo 1967, kun valistunut Nehru vaihtui epävarmaan, epäluuloiseen ja diktatoriseen Gandhiin. (Tamminen & Zenger 1998, 33, 43–45.)

Intian demokratia korruptoitui viimein lopullisesti Gandhin pojan, Rajiv Gandhin noustessa vuorostaan Kongressipuolueen johtoon vuosina 1984–1989. Indira Gandhin aikana eriarvoisuus hindinkielisten sisämaiden ja ympäröivien valtioiden välillä lisääntyi, mikä kärjisti uskonnollisia ja etnisiä kiistoja, ja hänen moraalittoman asenteensa politiikkaa kohtaan uskotaan synnyttäneen militantin hinduliikehdinnän Intiaan. Rajiv Gandhi lupasi aikakaudellaan taistella korruptiota vastaan, mutta tutkinnat lopetettiin Kongressin omien lahjuskuvioiden suojelemiseksi. Hän vakuutti myös politiikkansa sekulaarisuutta, mutta hyödynsi myös kommunalistista korttia, mikä johti eri puolueiden taktikointiin lisäten uskontokuntien eripuraisuutta edelleen. Intia jakaantui lopulta entistä selvemmin kommunalistiseen ja sekularistiseen Intiaan. Kuten äitinsäkin, Rajiv Gandhin aikakausi päättyi hänen murhaansa. (Tamminen & Zenger 1998, 33, 50–51, 54, 56–58.)

1990-luvulla Intian Kongressijohtoisen dynastian vallan arveltiin tulleen loppuunsa. Sen uskottiin tervehdyttävän intialaista demokratiaa sekä estäisi dynastian suojissa pesineiden hännystelijöitä suojelemasta perusteettomia etuoikeuksiaan valtion kustannuksella. Vuonna 1998 Kongressipuolueen johtoon nousi kuitenkin Rajiv Gandhin vaimo, Sonia Gandhi, ja nyt opposition asemaan joutunut puolue yritti edelleen haalia kannatusta puheillaan dynastian jatkumisesta. Vaaleissa voiton vei kuitenkin Bhartiya Janata Party -niminen puolue, joka onnistui tällä kertaa vakuuttamaan intialaiset vakaasta kehityksestä. He korostivat myös olevansa puolue kaikille intialaisille mutta se pyrki silti tekemään Intiasta hindulaisempaa valtiota. BJP sanoo kannattavansa myös keskusjohtoista Intiaa: sille tärkein valtti on kommunalistisella politiikalla eli uskonnollisella vastakkainasettelulla pelaaminen, millä se pyrkii hallitsemaan alueellisia valta- ja autonomiapyrkimyksiä sekä pitä-

mään vaikutusvaltaisen mutta hiljaisen enemmistön esittämät haasteet kurissa. (Tamminen & Zenger 1998, 59–60.)

4.4.3 Nykypäivän haasteet

Nykypäivänä Intian politiikka näyttää toimivan kaikkea muuta kuin legitiimisti. Vaalit eivät ole tuottaneet intialaisille tunnollista ja vastuullista hallitusta vaan ne ovat päinvastoin edistäneet valittujen ehdokkaiden omahyväisyyttä. Korruptio on laajalle levinnyttä, köyhien äänestäjien äänet saavutetaan tarjoamalla etuja oikeana aikana ja liikesuhteita hyödynnetään kaikin tavoin oman puolue toiminnan pönkittämiseksi. Soinisen (2013) mukaan Intian protestoivasta keskiluokasta ei ole vielä haastajaa nykyiselle hallitukselle. Keskitetyn vallan piirteitä on myös havaittavissa, sillä uhkaavilta näyttäviä mielenosoituksia tukahdutetaan nopeasti poliisivoimien avulla. Hänen mukaansa poliitikkojen korruptoituneisuus on tehnyt Intian politiikasta ratkaisukyvyyn sijaan itse ongelman: jopa kolmannelta parlamentin (Lok Sabhan) jäsenistä oli vuonna 2008 rikossyytteessä. Tällä vuosikymmenellä Intian parlamenttia rasittaa konsensuksen puute liittyen viimeaikaisiin talousuudistuksiin, mikä on yksi suurimmista demokraattisista haasteista suurissa ja moninaisissa yhteiskunnissa. Taloudellisen kasvun kiihdyttämistä ajaa hallitseva Kongressipuolue mutta kansalaiset ovat ilmaisseet tyytymättömyyttään muutoksiin, sillä heidän mielestään ne ajavat suurien liikelouksien etuja eivätkä huomioi pieniä paikallisia yrittäjiä vaan uudistuksia toteutetaan heidän kustannuksellaan. Soininen (2013) mainitsee kuitenkin oivallisesti, että vaikka kaikki Intian ongelmat olisikin helppo kaataa poliitikkojen päälle, ovat monet ongelmat oikeutetusti monen tekijän, kuten historian, kastasysteemin ja Brittien siirtomaavallan aikaansaannoksia. Yksi Intian merkittävimmistä haasteista on koulutus – poliittisen ymmärryksen saavuttamiseksi olisi tärkeää panostaa Intian kouluttamattomaan ja alle 25-vuotiaaseen kolmasosaan, joista tulee tulevaisuudessa työvoimaa, kuluttajia ja innovaattoreita paremman ja toimivamman yhteiskunnan luomiseen.

Kaikesta huolimatta Intian demokratialla on syvät ja vahvat perinteet. Se on samalla aaltopituudella maan kansallisen koostumuksen kanssa ja se on onnistunut sopeutumaan paikallisiin tapoihin ja käytäntöihin. Demokratia on myös sisällyttänyt hallintoon eri alueiden, kielten ja kulttuurien moninaisuuden, vaikka käytössä on Westminster-tyylinen, englantilainen poliittinen kehys. Demokratian ansiosta maassa on yleinen äänioikeus, ja vaikka maan ensimmäinen kosketus demokratiaan oli vailla oikeaa päätäntävaltaa, on se valtuuttanut suuren ja vuosisatoja sorretun intialaisten enemmistön osaksi päätöksentekoa, mikä on heidän todellinen saavutuksensa. Intian tulevaisuus demokratiana vaikuttaa näin ollen varmalta. (Desai 2005, 73, 64.)

5 Demokratian perintö

Luvussa 3 olen esitellyt yleisimpiä demokratiateorioita ja -käsityksiä sekä niin kutsuttuja moderneja demokratiateorioita, jotka vallitsevat yleisesti nykypäivän yhteiskunnissa. Luvussa 4 olen esitellyt maakohtaisesti erilaisia alueellisen demokratian kannalta merkittäviä valtioita ja niiden demokratian historiaa sekä nykytilaa. Nyt tässä luvussa erittelen, miten teoriat soveltuvat näiden eri valtioiden demokratian määritelmiksi ja demokratian toimivuuden mittapuuksi ja pohdin, mitä demokratia merkitsee nykypäivän yhteiskunnissa.

Kirjoittaessani eri maiden demokratian historiasta ja tapahtumista, jotka johtivat demokratian syntyyn eri yhteiskunnissa, huomasin, että laatimani teoriaosuus eri demokratiateorioista ei oikein sopinut tutkimuksessa esille tulleisiin näkökulmiin. Demokratiaa on kritisoitu usein siitä, että se olisi länsimainen aate ja nykypäivän yleismaailmallinen arvo, jota tarjotaan kulttuureihin, jotka pitävät sitä itselleen vieraana. Demokratiateoriat henkivät vahvasti tuota länsimaisuutta - olivathan monet teoreetikot juuri eurooppalaisia tai amerikkalaisia - kun taas tutkimus tuo esille paljon rikkaamman ja monitasoisen demokratian historian muualla kuin lännessä. Havaintoani vahvisti myös lähdekirjallisuudessa esille tullut tapa kirjoittaa kovan realistisesti demokratian vajavuuksista, missä vertailukohtana oli luonnollisesti länsi ja länsimainen demokratia - aivan kuin maailman eri demokraattisten hallintojen tulisi sopia siihen tiettyyn muottiin, joka sai alkunsa demokratian eräässä syntykehdoissa, Euroopassa. Demokratialla on kuitenkin selkeästi historia, joka kattaa koko maailman. Antiikin Kreikan demokratia sekä irokeesien harjoittama demokratia ovat vain yksi osa suurta historiaa ja se, että demokratia olisi länsimainen keksintö, on siten pelkkä myytti ja uskomus. Lisäksi myös Eurooppa on kärsinyt pitkistä autoritaarisista ajanjaksoista ja on syytä epäillä, että esimerkiksi valistusajattelijat edes tunsivat Antiikin Kreikan historiaa vastustaessaan monarkiaa 1700-luvun Euroopassa. Myös eroja eri demokraattisten instituutioiden välillä on valtavasti, kuten tutkimusosio osoittaa. Demokratia ei ole vain vaaleja ja äänestämistä, vaan se on prosessi – joskus hyvinkin pitkä sellainen – jossa demokratia rakentuu erilaisiin yhteiskuntiin sisältä ulospäin. Demokratian alkuperällä ei lopulta ole niin suurta painoarvoa, vaan merkitystä on sillä, kannatetaanko demokratiaa kyseisessä yhteiskunnassa ja ovatko olosuhteet suopeat sen juurtumiselle. Demokratian kannatus syntyy aina yhteiskunnassa itsessään ja myös demokratiakäsitys muotoutuu ajan kuluessa aina vallitsevien olosuhteiden, tarpeiden ja kannatuksen mukaan. Eri demokratioiden historiaa tarkastellessani oli tärkeää huomata, että myös virheet voivat tuoda mukanaan kehitystä ja joidenkin demokraattisten piirteiden puutteellisuus ei välttämättä tarkoita koko järjestelmän toimimattomuutta tai demokratian perikatoa tulevaisuudessa.

Demokratialle on kuitenkin olemassa yleispäteviä kriteerejä, joiden avulla demokratian toimivuutta voidaan arvioida ja perustella. Robert Dahl (1998, 37–38) asettaa demokraattiselle järjestelmälle viisi kriteeriä, jotka ovat vaikuttava osallistuminen, tasa-arvoinen äänioikeus, valistunut ymmärrys, aloiteoikeus ja kaikkien täysi-ikäisten rajoittamattomat kansalaisoikeudet. Nämä kriteerit soveltuvat hyvin eri demokratioiden arviointiin, sillä ne voidaan täyttyä erilaisissa yhteiskunnissa eri tavoin. Niissä kuitenkin tiivistyy liberaalin demokratia-aatteen henki vapauden rajoittamattomuudesta ja tasa-arvoisista oikeuksista, mitkä ovat moderneja, nykypäivän demokratioissa vallitsevia arvoja. Mielestäni askeleen pidemmälle viety kriteeristö on löydettävissä esimerkiksi Suomen oikeusministeriön selvityksestä (Borg, Kiilakoski, Mykkänen, Myllyniemi, Pekola-Sjöblom, Piipponen & Pikkala 2013, 17), jossa demokratialle määritellään eri indikaattoreita. Niitä ovat äänestysaktiivisuus ja suhtautuminen äänestämiseen, kiinnittyminen puolueisiin, työelämä-, järjestö- ja yhdistysosallistuminen, kansalaissitoutuminen, suora demokratia ja yhteiskunnallisen osallistumisen monimuotoisuus, kansalaisten poliittiset asenteet, poliittinen kiinnostus, tietämys politiikasta ja viestinten seuraaminen sekä maahanmuuttajat ja demokratia. Nämä kriteerit kuvastavat mielestäni parhaiten hyvinvointivaltion demokratiaa, jossa valtiolla on holhoava asema ja edustuksellinen demokratia on kehittynyt jo pitkälle.

Kootakseni yhteen tutkimukseni havainnot, tarkastelen seuraavaksi jokaista tutkimaani maata vielä näiden yllä mainitsemieni kriteerien valossa. Kaikissa tutkimusmaissa nykypäivän ongelmaksi on muodostunut politiikan korruptoituneisuus ja toisaalta keskittynyt valta. Demokratia on voinut toimia näennäisen hyvin myös näistä piirteistä huolimatta, mutta viimeistään nykypäivän taloudelliset ja globaalit haasteet ovat tuoneet ne pysyvästi pinnalle. Näistä havainnoista huolimatta demokraattisia piirteitä on paljon, vaikka edellä mainitut ongelmat värittävät demokratian tulevaisuuden kokonaiskuvaa laaja-alaisesti. Botswanassa ongelmana on nykypäivänä vallan keskittyminen liikaa presidentille, joka yrittää enenevässä määrin estää opposition toiminnan. Silti kansalaisilla on Botswanassa yleinen äänioikeus, aloiteoikeus ja valistunutta ymmärrystä politiikasta sekä demokratiamyönteinen asenne. Brasiliassa korruptoituneisuus värittää poliittista elämää, mutta kansalaisten aktiivisuus ja tyytymättömyys kykenemättömiin poliitikkoihin on tuonut asian lehtien etusivuille ja osoittaa sen, että enemmistöllä on voimakas tavoite saada maan johtoon osaavia poliitikkoja talouden elvyttämiseksi. Egyptin tilanne on näistä maista kaikkein ristiriitaisin, sillä päällisin puolin sen historia näyttäisi lähinnä uupuvan demokratiaa kuin että se olisi ollut siellä kannatettu hallintomuoto. Tässä kohtaa on kuitenkin muistettava, mistä demokratia on alunperin saanut alkunsa – kansallisaatteesta eli nationalismista. Nykypäivänä Egyptiä hallitsevat egyptiläiset, mutta autoritaarinen ja korruptoitunut johtajataso, armeija tai poliisi ovat kuin ulkopuolisia voimia, joiden alistava vallankäyttö saa suuren kansanemmistön kamppailemaan vapauksistaan ja turvallisuudestaan päivittäin.

Intialla on pitkä ja vakaa historia demokratian saralla, mutta myös siellä suurten massojen ääni jää kuulumattomiin ja politiikka on korruptoitunutta. Kuitenkin monien ongelmien juuret löytyvät kaukaa historiasta ja sen asettamista olosuhteista, joita joudutaan ratkomaan nykypäivänä. Intialla on joka tapauksessa suuri potentiaali demokraattisena valtiona, mutta poliitikkojen on onnistuttava elvyttämään sen taloutta ja ulottamaan vauraus köyhille ja vähäosaisille asti – vain näin maahan saadaan tasapainoa ja vakautta.

Demokratian voisi siis sanoa olevan voimissaan näistä monista näennäisen epädemokraattisista ilmiöistä huolimatta. Parhaiten sen syvintä kokemusta kuvaa ehkäpä sen muuntautuvaisuus – demokratia on ennen kaikkea prosessi, minkä ilmiön monivaiheinen historiakin todistaa. Siihen on kuulunut suoraa kansanvaltaa Antiikin Kreikassa, joka hyväksyi vain miehet osallistumaan politiikkaan. Siihen on kuulunut Pohjois-Amerikan irokeesien tasavertainen yhteiskunta, jossa yhteiskunnassa naisilla oli poikkeuksellisen vahva asema. Naiset saivat äänioikeuden Uudessa-Seelannissa vuonna 1893 ja Suomessa 1906 ja Yhdysvalloissa mustien syrjiminä äänestämässä kiellettiin vasta vuonna 1965 (Rudanko 2009). Nykyaikainen demokratia on oikeastaan uusi ilmiö, jolla on pitkä menneisyys – nykydemokratia on koko prosessin tämänhetkinen polttopiste, joka kantaa mukanaan pitkiä perinteitä. Jos sen muistaa, on helppo tyrmätä demokratian vastustajien argumentit mutta myös nähdä puutteellisten demokratioiden potentiaali. Demokratia ei ole länsimainen perintö vaan globaali ilmiö, joka kuuluu kaikille.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen oli noin vuoden mittainen prosessi, josta suurin osa koostui aihepiiriin tutustumisesta lähdekirjallisuuden avulla. Idean synnyttyä oli mielenkiintoista mutta samalla haastavaa rajata aihe, mikä samalla antoi esimakua edessä olevasta työnmäärästä. Koska aihevalinta oli omani, se ei kuitenkaan vaikuttanut motivaatiooni laskevasti vaan kiinnostukseni aihepiiriä kohtaan säilyi läpi opinnäytetyöprosessin. Työn kirjoittamiseen minua motivoi myös se, miten vähän aiheesta loppujen lopuksi tiesin etukäteen, mutta miten jo alkuvaiheessa tehty tiedonhaku sai minut ymmärtämään ilmiötä paljon paremmin.

Työn toteuttamisen kannalta haastavinta oli sopivan lähdemateriaalin löytäminen ja työn kokonaiskuvan hahmottaminen. Demokratiaan liittyvää tutkimustietoa on valtavasti tarjolla mutta laajempia, aluekohtaisia kuvauksia löytyi vähemmän kuten myös vertailevaa tutkimusta. Yrityksen ja erehdyksen kautta materiaali löytyi lopulta yhä helpommin ja työn tekeminen onnistui haluamallani tavalla.

Työn edetessä kysymyksenasetteluni pysyi ennallaan mutta aihevalintani tuntui olevan altis muutoksille sen perusteella, mitä tutkimuksen tulokset tulevat osoittamaan. Aluksi epävarmuus huoletti mutta ymmärsin, että tutkimus etenee joustavasti ja sen aikana voi ilmetä asioita, jotka minun on syytä ottaa huomioon. Hirsijärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997, 160) mukaan laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tutkimus voi muuttua olosuhteiden mukaisesti.

Työn kirjoitusprosessin keskivaiheilla ja jälkeinpäin olen pohtinut, olisiko tutkimuksen kohdemaiksi kannattanut valita alunperin eri valtiot. Alkuperäinen valintani perustui nimitäin suurilta osin omaan kiinnostukseeni ja ajankohtaiseen uutisointiin. Myös tiedonhaun kannalta eri valinnat olisivat voineet helpottaa tiedonkeruuprosessia, mutta toisaalta juuri tutkimuskohteiden erilaisuus motivoi eniten työn teossa.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut paljon politiikan tutkimuksesta sekä jokaisen kohdemaan omasta historiasta, mikä on ollut hyvin mielenkiintoista ja palkitsevaa. Opin myös enemmän omasta oppimis- ja työskentelytavastani ja erityisesti hahmottamaan sitä, mitä aikaa vievän tutkimuksen tekeminen yksilöltä vaatii. Pitkä prosessi on vaatinut toisaalta jatkuvaa arviointia, mutta myös antanut tilaa levähdysjaksoille uusien tietojen sisäistämistä varten. Koska laadullinen tutkimus on luonteeltaan joustavaa, koin että aika-

taulujen laatiminen oli välillä hyvin vaikeaa. Toisaalta kun tietoa oli kerääntynyt tarpeeksi, oli kirjoitusprosessi verrattain nopeasti ohi.

Olen opinnäytetyöni tulokseen tyytyväinen ja koen, että tutkimuksen teko on auttanut minua löytämään aihepiirejä, joista olen kiinnostunut ja joihin haluaisin jopa tutustua enemmän. Eri maiden demokratioihin ja sen kehitykseen tutustuminen on tuonut paljon uusia näkökulmia, joista on varmasti hyötyä tulevaisuudessa.

Lähteet

About Education. Latin America: Dom Pedro I, First Emperor of Brazil. Luettavissa: <http://latinamericanhistory.about.com/od/thehistoryofbrazil/p/Dom-Pedro-I-First-Emperor-Of-Brazil.htm>. Luettu: 3.5.2015

BBC. 2015. Arab uprising: Country by country - Egypt. Luettavissa: <http://www.bbc.com/news/world-12482291>. Luettu: 20.5.2015.

Beeson, M. 2009. Contemporary Southeast Asia. Second edition. Palgrave Macmillan. Hampshire, England.

Beitz, C. R. 1989. Political Equality: An Essay in Democratic Theory. Princeton University Press. New Jersey, United States.

Borg, S., Kiilakoski, T., Mykkänen, J., Myllyniemi, S., Pekola-Sjöblom, M., Piipponen, S. & Pikkala, S. 2013. Demokratiaindikaattorit 2013. Selvityksiä ja ohjeita 52/2013. Edita Prima Oy. Helsinki. Luettavissa: http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1381926978054/Files/OMS_O_52_2013_demokratiaindik_verkko__MA_184_s.pdf. Luettu: 17.11.2014

Dahl, R. 1998. On democracy. Yale University Press. New Haven & London.

Derics, C. & Heberer, T. 2006. The Power of Ideas - Intellectual Input and Political Change in East and Southeast Asia. NIAS Press. Copenhagen, Denmark.

Drake, P. W. 2009. Between Tyranny and Anarchy. A History of Democracy in Latin America, 1800-2006. Stanford University Press. Stanford, California.

El-Mahdi, R. & Marfleet, P. 2009. Egypt - The Moment of Change. Zed Books Ltd. London & New York.

Eliraz, G. 2011. The Interpreter. Egypt's democratic history. Luettavissa: <http://www.lowyinterpreter.org/post/2011/07/12/Egypt-s-democratic-history.aspx?COLLCC=3075988495&>.

Forbes. 2015. Why Brazil's President Dilma Rousseff Is Failing. Luettavissa: <http://www.forbes.com/sites/andersonantunes/2015/03/11/why-brazils-president-dilma-rousseff-is-failing/>. Luettu: 12.5.2015

Globalis. 2015. Botswana. Luettavissa: <http://www.globalis.fi/Maat/Botswana>. Luettu: 4.5.2014

Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Hochstetler, K. 2015. Foreign Affairs. Democracy, Brazil Style. Luettavissa: <https://www.foreignaffairs.com/articles/brazil/2015-03-22/democracy-brazil-style>

International IDEA. 2014a. Africa. Luettavissa: <http://www.idea.int/africa/index.cfm>. Luettu: 22.11.2014

International IDEA. 2014b. Latin America and the Caribbean. Luettavissa: <http://www.idea.int/americas/>. Luettu: 30.3.2015

International IDEA. 2011c. The Arab Spring: IDEA's Full Agenda. Luettavissa: <http://www.idea.int/wana/arab-spring-idea-agenda.cfm>. Luettu: 2.12.2014

International IDEA. 2014d. West Asia and North Africa. Luettavissa: <http://www.idea.int/wana/>. Luettu: 29.11.2014

International IDEA. 2014e. Asia and the Pacific. Luettavissa: http://www.idea.int/asia_pacific/. Luettu: 29.11.2014

Jameson, G.O.M. Stanford University. A short History of Egypt - to about 1970. Luettavissa: http://aerocomlab.stanford.edu/jameson/world_history/A_Short_History_of_Egypt.pdf. Luettu: 20.5.2015

Johansson, P. 2015. Arabikevät vaihtui synkäksi takatalveksi Egyptissä. Luettavissa: <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/ulkomaat/3325971/arabikevat-vaihtui-synkaksi-takatalveksi-egyptissa>. Luettu: 20.5.2015

Kew, D. 2005. The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations. Building Democracy in 21st Century Africa: Two Africas, One Solution. Luettavissa: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCsQFjAB&url=http%3A%2F%2Fkms2.isn.ethz.ch%2Fserviceengine%2FFiles%2FEsdp%2F15257%2FChaptersection_singledocument%2F7075810a-f715-4942-bfd4-07275b668c4c%2Fen%2F11_Kew.pdf&ei=F3RcVdHzNIP4ygPitYDQCw&usg=AFQjCNE6ksfGn3qc7VRSWsFLkQZNNIqlw&sig2=gj42KTkaCMWaiaLLv_c3OQ&bvm=bv.93756505,d.bGQ

National Democratic Institute. 2015. Egypt. Luettavissa: <https://www.ndi.org/egypt>. Luettu: 8.4.2015

Poteete, A. 2014. The Washington Post. Does Botswana deserve its reputation as a stable democracy? Luettavissa: <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/10/20/does-botswana-deserve-its-reputation-as-a-stable-democracy/>

Rudanko, Juha. 2009. Kumppani. Intia - Demokratian suurvalta. 4/2009.

Scholastic. 2015. Brazil: Government and History. Luettavissa: <http://www.scholastic.com/browse/subarticle.jsp?id=944>. Luettu: 12.5.2015

Setälä, M. 2003. Demokratian arvo, teorit, käytännöt ja mahdollisuudet. Gaudeamus. Helsinki.

Soininen, A. 2013. The Ulkopolitist. Intia - tyhjä demokratia? Luettavissa: <http://ulkopolitist.fi/2013/02/01/intia-tyhja-demokratia/>

Stanford Encyclopedia of Philosophy. 2010. Enlightenment. Luettavissa: <http://plato.stanford.edu/entries/enlightenment/>. Luettu: 10.5.2015

Terchek, R. J. & Conte, T. C. 2001. Theories of Democracy. Rowman & Littlefield Publishers. Oxford.

United Nations Human Rights. 2015. Rule of Law - Democracy and Human Rights. Luettavissa: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/RuleOfLaw/Pages/Democracy.aspx>. Luettu: 20.5.2015

The Economist. 2015. Corruption in Latin America: Democracy to the Rescue. Luettavissa: <http://www.economist.com/news/americas/21646272-despite-epidemic-scandal-region-making-progress-against-plague-democracy>. Luettu: 14.5.2015.

Weatherford, J. 1988. Indian Givers: How the Indians of the Americas Transformed the World. Crown Publishers. New York.

Wiseman, J. A. 1990. Democracy in Black Africa: Survival and Revival. Paragon House Publishers. New York.

World Report 2015. Egypt. Luettavissa: <http://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/egypt>. Luettu: 20.5.2015